

TULEVAISUUDEN TOIMITTAJAT

Journalistiopiskelijoille suunnatun surveyn tuloksia Suomesta

TUTKIMUSRAPORTTI

Jenni Mäenpää

**TAMPEREEN
YLIOPISTO**

VIESTINNÄN, MEDIAN JA
TEATTERIN YKSIKKÖ

COMET

Journalismin, viestinnän ja
median tutkimuskeskus

Tampere Research Centre for
Journalism, Media and Communication

Jenni Mäenpää

Journalismin, viestinnän ja median tutkimuskeskus COMET
Viestinnän, median ja teatterin yksikkö
Tampereen yliopisto

Tutkimusraportti
Syyskuu 2015
ISBN 978-951-44-9940-1

Tiivistelmä

Raportissa esitellään tuloksia tutkimuksesta, jossa selvitettiin suomalaisten toimittajaopiskelijoiden (N=265) omakuvaa, roolikäsityksiä, motivaatiota ja ajatuksia alan tulevaisuudesta. Tutkimus toteutettiin määrällisen kyselytutkimuksen avulla kolmessa yliopistossa ja kolmessa ammattikorkeakoulussa. Raportin taustalla on kansainvälinen vertailututkimus Journalism Students Across the Globe (JSG), jossa arvioidaan tulevien media-ammattilaisten motivaatiotekijöitä, taustoja, omakuvaa, roolikäsityksiä ja eettisiä näkemyksiä maailmanlaajuisesti. Tutkimuksen motivaationa oli se, että mediakenttä on ollut suuressa muutoksessa jo vuosia ja tutkimuksen tavoitteena oli huomioida aiempia tutkimuksia tarkemmin se, kuinka monitahoiseen ympäristöön nykyiset opiskelijat tulevaisuudessa valmistuvat. Suomen osatutkimus antaa kattavan kuvan suomalaisten journalistiopiskelijoiden näkemyksistä. Tutkimuksen perusteella opiskelijat ovat pitkälti sosiaalistuneet tulevaan ammattiinsa jo opintovaiheessa. He esimerkiksi tuntevat Journalistin ohjeisiin ja etiikkaan liittyvät asiat hyvin. Opiskelijat näyttäytyvät näkemyksiltään varsin yhtenäisenä ryhmänä, vaikkakin joitain eroja on havaittavissa esimerkiksi oppilaitosten tai opintovuosien suhteen. Roolikäsitusten ja motivaatiotekijöiden osalta tutkimus tukee aikaisempien tutkimusten havaintoja siitä, että vastauksissa korostuvat vahvasti itseilmaisuuksiin liittyvät tekijät. Kuitenkin samaan aikaan myös perinteiset journalistin roolit kuten vallan vahtikoira ja yhteiskunnallinen vaikuttaja ovat edelleen keskeisiä opiskelijoiden näkemyksissä. Mediakentällä tapahtuvat muutokset näkyvät myös tulevaisuuden journalistien eetoksessa. Kiristynyt kilpailu mediamarkkinoilla ja sanomalehtien ahdinko näkyvät siinä, että opiskelijoiden kiinnostus suuntautuu nyt muualle kuin perinteisiin sanomalehtiin ja tarinankerrontaan journalismin ilmaisumuotona korostuu.

Avainsanat: Journalismikoulutus, journalistiopiskelijat, journalistinen työ, journalismin etiikka, journalistien roolikäsitykset

Sisällys

1 Johdanto	4
2 Aineisto ja menetelmät	4
3 Taustatiedot ja yleiskuva	6
3.1 Opiskelijoiden suuntautuminen	10
4 Mikä motivoi opiskelemaan journalismin alalle?	13
5 Journalistin tärkeimmät tehtävät opiskelijoiden näkemyksen mukaan	16
5.1 Vastaajakohtaisia eroja tärkeimpien tehtävien arvioinnissa	18
6 Opiskelijat ja journalismin etiikka	20
6.1 Journalismin etiikka ja vastaajakohtaiset erot	23
7 Uutisvälineiden taso ja suomalaisen laatujournalismin ongelmat	23
8 Opiskelijoiden näkemyksiä toimittajakoulutuksesta ja tulevaisuudesta	26
9 Yhteenveto	31
Lähteet	33
Liitteet	35
Liite 1. Journalism Students Across the Globe -surveyn kysymykset opiskelijoille	35

1 Johdanto

Tässä raportissa esitellään keskeisimmät tulokset, jotka on saatu suomalaisille journalistiopiskelijoille suunnatusta lomakekyselystä. Kyselyyn vastasi 265 opiskelijaa yhteensä kuudesta suomalaisesta korkeakoulusta alkuvuodesta 2015. Tutkimuksessa olivat tasaisesti edustettuina kaikkien eri vuosikurssien opiskelijat. Kyselyn pääkohtia olivat opiskelijoiden motivaatiotekijät alalle hakeutumiseen, toimittajan ammattiin liittyvät roolikäsitykset, eettiset näkemykset, laatujournalismia uhkaavat tekijät ja alan tulevaisuus. Näiden teemojen avulla tutkimusraportissa piirretään kuva suomalaisten journalistiopiskelijoiden käsityksistä itsestään tulevaisuuden toimittajina.

Suomessa tehty tutkimus on osa laajaa kansainvälistä vertailevaa tutkimusta Journalism Students Across the Globe (JSG)¹. Tutkimus toistetaan samanlaisena yli 30 maassa. Tästä syystä tutkimuksessa käytetty kyselylomake ja kysymysten muotoilut ovat peräisin hankkeen kansainvälisiltä yhteistyökumppaneilta ja suomalaista osatutkimusta varten englanninkielinen lomake on käännetty suomen kielelle. Tutkimusta varten kerättyä aineistoa tullaan siis myöhemmin käyttämään kansainvälisen vertailun tekemiseen. Kansainvälisen vertailun avulla on mahdollista selvittää esimerkiksi sitä, kuinka jaettuja tai toisaalta kulttuurisidonnaisia tulevaisuuden toimittajien käsitykset ammattiroolistaan ovat.

Tässä raportissa esiteltävät tutkimustulokset koskevat kuitenkin vain Suomea, sillä tätä kirjoitettaessa kansainvälinen JSG-aineisto ei ollut vielä koossa. Suomalaisten journalistiopiskelijoiden näkemyksiä on raportissa pyritty kuitenkin tulkitsemaan suhteessa muihin aikaisemmin toteutettuihin journalistiopiskelijatutkimusten tuloksiin eri maista. Lisäksi tuloksia on pyritty suhteuttamaan jonkin verran myös ammattijournalisteille tehtyihin tutkimuksiin.

2 Aineisto ja menetelmät

Tutkimukseen valittiin mukaan Suomen kuusi toimittajia kouluttavaa korkeakoulua. Näin mukana olivat Tampereen yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Svenska social- och kommunalhögskolan / Helsingin yliopisto, Haaga-Helia AMK, Turun AMK ja Oulun seudun AMK². Kaikissa mainituissa oppilaitoksissa on selkeä toimittajakoulutuksen opintolinja, ja opinnoista valmistuminen antaa opiskelijoille valmiudet sijoittua erilaisiin journalistisiin työtehtäviin. Tavoitteena oli saada kyselyn vastaajiksi opiskelijoita mahdollisimman paljon ja kattavasti kaikilta vuosikursseilta, jolloin mahdollisia näkemuseroja opintojen eri vaiheissa olevien opiskelijoiden kesken olisi mahdollista tutkia. Lopullisessa aineistossa vuosikurssijakauma on tavoitteen mukaisesti hyvin tasainen.

¹ Kansainväliseen tutkimukseen osallistuu yli 30 maata eri puolilta maailmaa ja kaikista maanosista. Hanketta koordinoivat Dr. Claudia Mellano, Associate Professor, School of Journalism, Universidad de Santiago de Chile ja Dr. Folker Hanusch, Senior Research Fellow at Queensland University of Technology (QUT), Australia. Ks. <http://www.jstudentsproject.org/>.

² Nämä korkeakoulut ovat mukana alan oppilaitosten yhteistyöelimestä toimittajakoulutuksen neuvottelukunnassa. Sen jäsenistä tutkimuksessa eivät ole mukana Helsingin yliopiston viestinnän oppiaine ja Aalto-yliopiston Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Viestinnän ja median opetusta annetaan siis muissakin korkeakouluissa, mutta vertailtavuuden vuoksi tässä hankkeessa haluttiin tehdä rajaus nimenomaan journalismiin.

Riittävän vastaajamäärän eli otoksen edustavuuden selvittämiseen oli käytettävissä vain suhteellisen karkea mittari. Kunkin oppilaitoksen opiskelijamäärää selvitettiin kysymällä sitä suoraan oppilaitoksista ja lisäksi laskemalla yhteen sisäänottomäärät ammattikorkeakouluista viimeiseltä neljältä vuodelta ja yliopistoista viideltä vuodelta. Molemmista tavoista ongelmana on se, että kirjoilla olevia opiskelijoita on aina enemmän kuin todellisia, aktiivisia tutkintoa suorittavia opiskelijoita. Lisäksi esimerkiksi osa Haaga-Helian opiskelijoista on ammatissa toimivia aikuisopiskelijoita, jotka täydentävät osaamistaan opiskelemalla työn ohessa. Heidät rajattiin kokonaan tutkimuksen ulkopuolelle, koska ammatissa toimiminen asettaa heidät eri viivalle niiden opiskelijoiden kanssa, jotka vasta pyrkivät alalle. Tampereen yliopistossa opiskelijat puolestaan opiskelevat laaja-alaisessa journalismin ja viestinnän tutkinto-ohjelmassa, joka koostuu journalismin, kuvajournalismin, mediakulttuurin, puheviestinnän ja teatterin ja draaman opinnoista. Heistä kaikki eivät siis tähtää toimittajan ammattiin. Koska toimittajan ammattiin tähtäävien määrää on tilastoista mahdoton laskea, arvioitiin vastausprosentit sisäänottomäärien perusteella³.

Arvioinnin perusteella Suomen kuudessa oppilaitoksessa oli tutkimusentekoaikana yhteensä vajaat 800 tutkimuksen kriteerit täyttävää toimittajaopiskelijaa. Vastauksia saatiin yhteensä 265 kappaletta, ja näin ollen vastausprosentiksi tuli 34. Otosta voi pitää tähän tutkimukseen hyvin soveltuvana ja tarkoituksenmukaisena. Vastausprosentti on käytettyyn aineistonkeruutapaan nähden melko tavanomainen. Vastaajien jakautuminen oppilaitoksittain ja oppilaitoskohtaiset vastausprosentit on esitetty taulukossa 1.

Taulukko 1. Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden jakauma oppilaitoksittain.

Oppilaitos	Vastaajien lkm	Journalisti-opiskelijoita oppilaitoksessa	Vastausprosentti
Tampereen yliopisto	114	225	51
Jyväskylän yliopisto	38	105	36
Social- och kommunalhögskolan	9	100	9
Haaga-Helia AMK	34	160	21
Turun AMK	29	116	25
Oulun seudun AMK	41	80	51
Yhteensä	265	786	34

Aineisto kerättiin 13.1.–7.4.2015. Tutkimus toteutettiin verkkokyselylomakkeella kussakin oppilaitoksessa. Lisäksi käytettiin tilanteen mukaan paperilomakkeita, joiden tiedot hankkeen tutkija siirsi jälkikäteen verkkolomakkeille. Pääasiassa lomakkeiden jakamisen ja tiedottamisen hoiti kussakin oppilaitoksessa opintolinjan vastuuopettaja tai -johtaja. Tampereen yliopistossa aineistonkeruu oli hankkeen tutkijan vastuulla. Yhteyshenkilöiden avulla kyselylomakelinkkiä jaettiin myös opintolinjan muille opettajille ja ainejärjestöjen ja vastaavien sähköpostilistoille. Tässä

³ Sisäänottomäärät Tampereella vuosittain noin 39 opiskelijaa journalistiikkaan ja 6 kuvajournalismiin = 45 x 5 vuotta. Jyväskylä vuosittain 16 kandidiopiskelijaa ja 5 maisteriopiskelijaa = 21 x 5 vuotta. SSKH 20 opiskelijaa/vuosi x 5 vuotta. Haaga-Helia päivätoteutukseen noin 40 opiskelijaa/vuosi x 4 vuotta. Turku 29 opiskelijaa/vuosi x 4 vuotta ja Oulu 20 opiskelijaa journalismin suuntautumisvaihtoehtoon/vuosi x 4 vuotta.

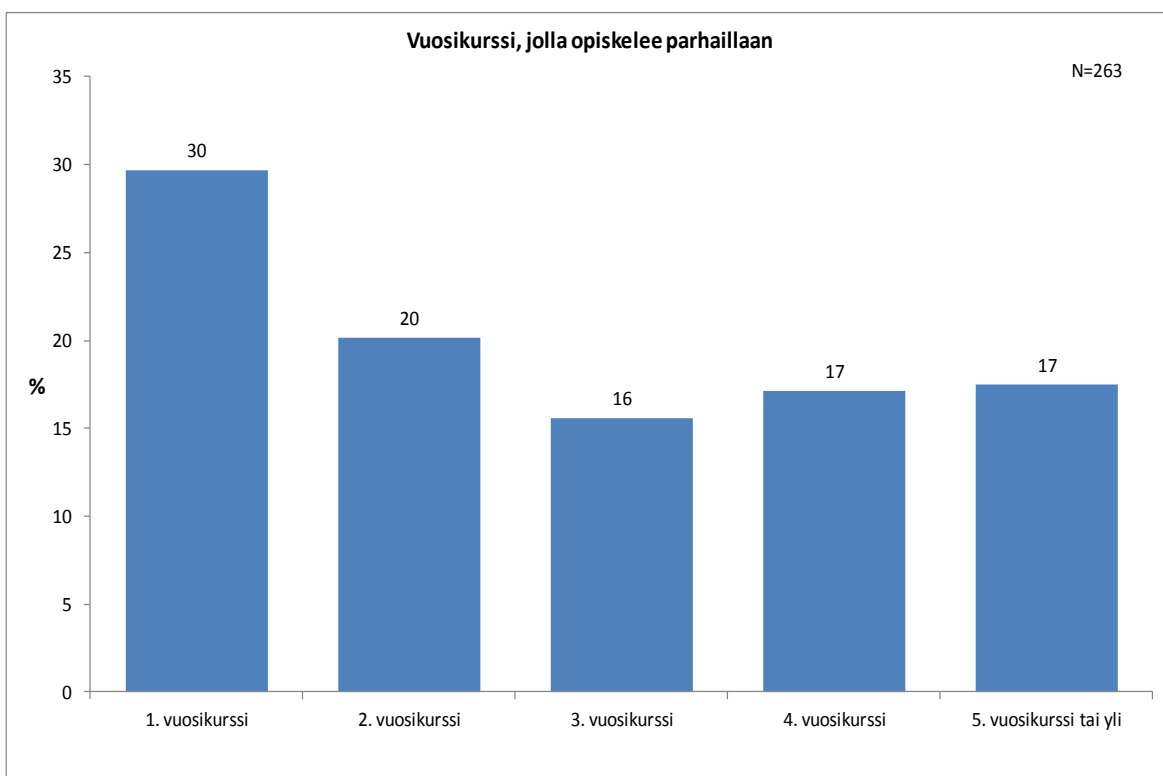
raportissa esitellään seuraavaksi keskeiset asiat tämän määrällisen kyselylomakeaineiston analyysistä.

Raportin rakenne seuraa pitkälti kyselylomakkeen (ks. Liite 1) rakennetta. Ensin luodaan yleiskuva vastaajista ja heidän taustoistaan. Sen jälkeen tarkastellaan motivaatiotekijöitä, jotka ovat vaikuttaneet opiskelijoiden hakeutumiseen alalle. Kolmanneksi puretaan opiskelijoiden käsityksiä journalistien ammattiroolista ja journalismin tehtävistä. Neljänneksi tarkastellaan journalistietiikkaan liittyviä kysymyksiä ja sen jälkeen vastaajien näkemyksiä uutisvälineiden tasosta ja laatujournalismin ongelmista. Lopuksi summataan opiskelijoiden näkemyksiä toimittajakoulutuksesta ja tulevaisuuden näkymistä.

3 Taustatiedot ja yleiskuva

Kyselyyn osallistuneet opiskelijat olivat melko tasaisesti eri vuosikursseilta mutta vastaajajakauma painottuu vähän enemmän alkuvaiheen opiskelijoihin. Tämä johtuu todennäköisesti siitä, että alkuvaiheen opiskelijat oli huomattavasti helpompi tavoittaa kuin myöhemmän vaiheen opiskelijat, joista suuri osa ei enää osallistu yhteisille kursseille vaan tekee esimerkiksi omatoimisesti lopputyötä. Ammattikorkeakouluissa journalismin opinnot kestävät neljä vuotta ja yliopistoissa tavoitteellinen valmistumisaika on viisi vuotta. Vuosikurssien mukainen jakauma näkyy kuvioista 1.

Kuvio 1: Vastaajien jakautuminen vuosikursseittain⁴

⁴ Vuosikurssien jakautumista kuvaavassa taulukossa N eli vastaajien lukumäärä on 263. N-luku vaihtelee hieman eri kysymysten kohdalla. Erot johtuvat siitä, että kyselyn kaikki 265 vastaajaa eivät ole vastanneet kaikkiin kysymyksiin. Kyselyssä oli myös vain osalle vastaajista suunnattuja osioita.

Aineiston sukupuolijakauma on journalismin alan korkeakouluopiskelijoille tyypillinen eli enemmistö opiskelijoista ja siten myös vastaajista on naisia (72 % vastaajista).

Suurimmalla osalla opiskelijoista oli jotain työ- tai harjoittelukokemusta. Eniten kokemusta oli osa-aikaisista tai tilapäisistä töistä (38 %) ja palkallisesta harjoittelusta (38 %). Oman oppilaitoksensa julkaisussa oli työskennellyt 31 prosenttia. 27 prosenttia oli työskennellyt palkattomana harjoittelijana muualla kuin oppilaitoksessaan, ja lisäksi 26 prosenttia oli työskennellyt jossain journalismin alan työpaikassa palkallisena ja täysiaikaisena työntekijänä.

Kuvio 2: Opiskelijoiden työkokemus

Ainoastaan 26 prosenttia vastaajista ilmoitti, ettei heillä ole mitään journalismin alaan liittyvää työ- tai harjoittelukokemusta. Heistä lähes 90 prosenttia oli kuitenkin ensimmäisen tai toisen vuoden opiskelijoita. Työkokemuksen määrä oli odotetusti suorassa suhteessa opiskeluvuosiin: työkokemus ja varsinkin palkallisessa työssä olo on selvästi sitä yleisempää mitä pidemmällä opiskelija on opinnoissaan.

Työkokemuksen suhteen löytyi eroja yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opiskelijoiden väliltä. Yliopisto-opiskelijat olivat olleet ammattikorkeakouluopiskelijoita useammin journalistisen alan töissä tai työharjoittelussa⁵. Varsinkin palkallinen harjoittelu on yliopistoissa yleisempää kuin ammattikorkeakouluissa. Yliopisto-opiskelijoista 52 prosenttia ja ammattikorkeakouluopiskelijoista 16 prosenttia oli ollut palkallisessa harjoittelussa. Toisaalta ammattikorkeakouluopiskelijoista useampi oli ollut palkattomana harjoittelijana muualla kuin oman oppilaitoksensa lehdessä (38 %),

5 Ero on tilastollisesti merkitsevä p=0.

kun vastaava prosentti yliopisto-opiskelijoiden keskuudessa oli 20. Palkallisena ja täysiaikaisena työntekijänä oli ollut 34 prosenttia yliopisto-opiskelijoista ja 13 prosenttia ammattikorkeakouluopiskelijoista.

Suurimalla osalla kaikista vastaajista oli työkokemusta sanomalehdestä (70 %). Seuraavaksi eniten opiskelijoilla oli työkokemusta verkkouutisista (30 %), radiosta (23 %) ja aikakauslehdistä (23 %). Jakauma on esitetty seuraavassa kuviossa 3.

Kuvio 3: Opiskelijoiden työkokemus eri välineissä tai organisaatioissa

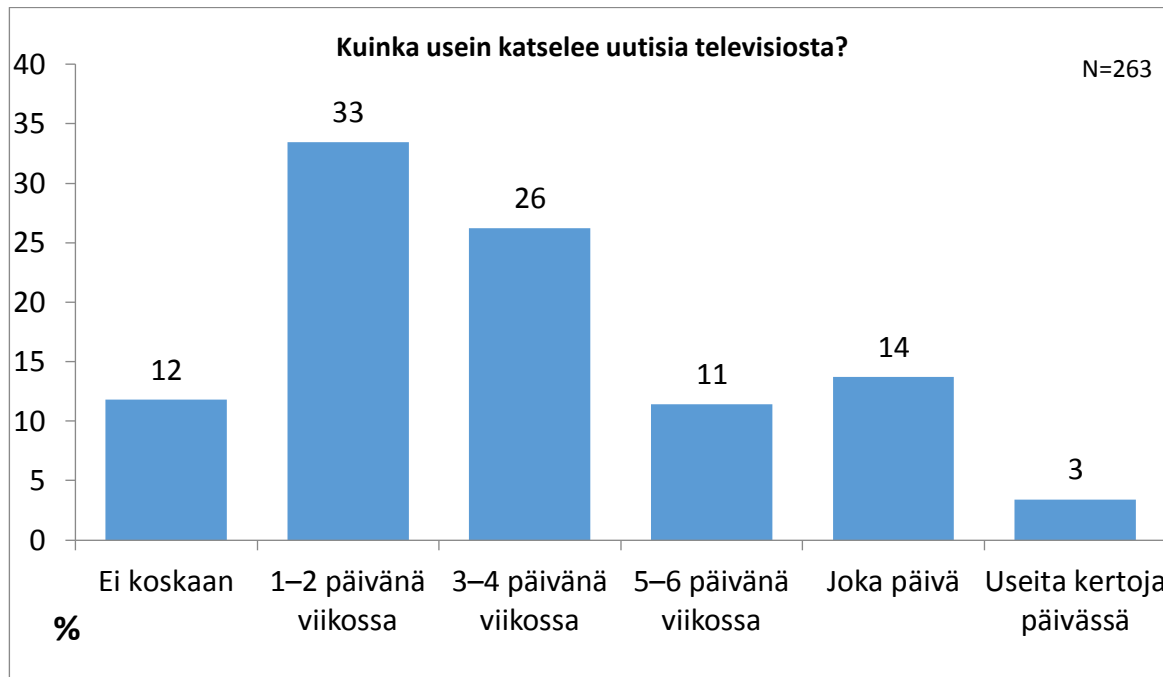

Sanomalehden ja verkon osuutta työkokemuksessa selittänee osaltaan se, että lähes kaikissa oppilaitoksissa on oma sanomalehti ja/tai verkkolehti ja osassa myös radio ja/tai televisio, joissa opiskelijat hankkivat työkokemusta. Lisäksi ensimmäisiä työ- ja harjoittelupaikkoja on helpompi saada pienemmistä ja paikallisemmista uutismedioista, jotka ovat usein sanomalehtiä. Kiinnostava seikka on kuitenkin se, että kun verrataan työkokemusta siihen, mihin opiskelijat haluaisivat tulevaisuudessa työllistyä (kuvio 6 seuraavassa luvussa), luvut ovat hieman toisen näköisiä. Työkokemusta esimerkiksi sanomalehdistä ja verkkouutisista on paljon enemmän kuin halua tehdä niitä työkseen tulevaisuudessa (sanomalehtiin haluaa 16 % ja verkkouutisiin 3 % vastaajista).

Kyselyssä kartoitettiin myös sitä, miten usein opiskelijat itse seuraavat eri uutisvälineitä. Vastausten perusteella opiskelijoiden tärkeimmät kanavat ajankohtaisten asioiden seuraamiseen ovat erilaiset verkon uutissivustot ja Facebook. Verkkouutisia sanoi lukevansa joka päivä tai useita kertoja päivässä 77 prosenttia ja Facebookia 81 prosenttia vastaajista. Sen sijaan perinteisten

tiedotusvälineiden kuten sanomalehtien, television ja radion seuraamisessa oli vastauksissa enemmän hajontaa. Sanomalehtiä sanoi lukevansa joka päivä tai useita kertoja päivässä 26 prosenttia ja toisaalta 27 prosenttia sanoi, että lukee sanomalehtiä vain kerran tai pari viikossa ja 12 prosenttia ei koskaan. Televisioutisten seuraaminen jakoi myös suuresti vastaajia (ks. kuvio 4). Radioutisten kohdalla jakauma on samankaltainen kuin televisioutisissa mutta vielä useampi (21 %) sanoo, että ei kuuntele radioutisia koskaan.

Kuvio 4: Opiskelijoiden televisioutisten seuraaminen

Vaikka opiskelijat suosivat selvästi enemmän verkkouutisvälineitä perinteisten välineiden sijaan, niin esimerkiksi Twitterin käyttö tuntuu jakavan opiskelijoita suuresti. Vastaajista 40 prosenttia sanoo seuraavansa Twitteriä joka päivä ja useimmat heistä (29 %) useita kertoja päivässä. Toisaalta taas 31 prosenttia opiskelijoista ei käytä Twitteriä ollenkaan.

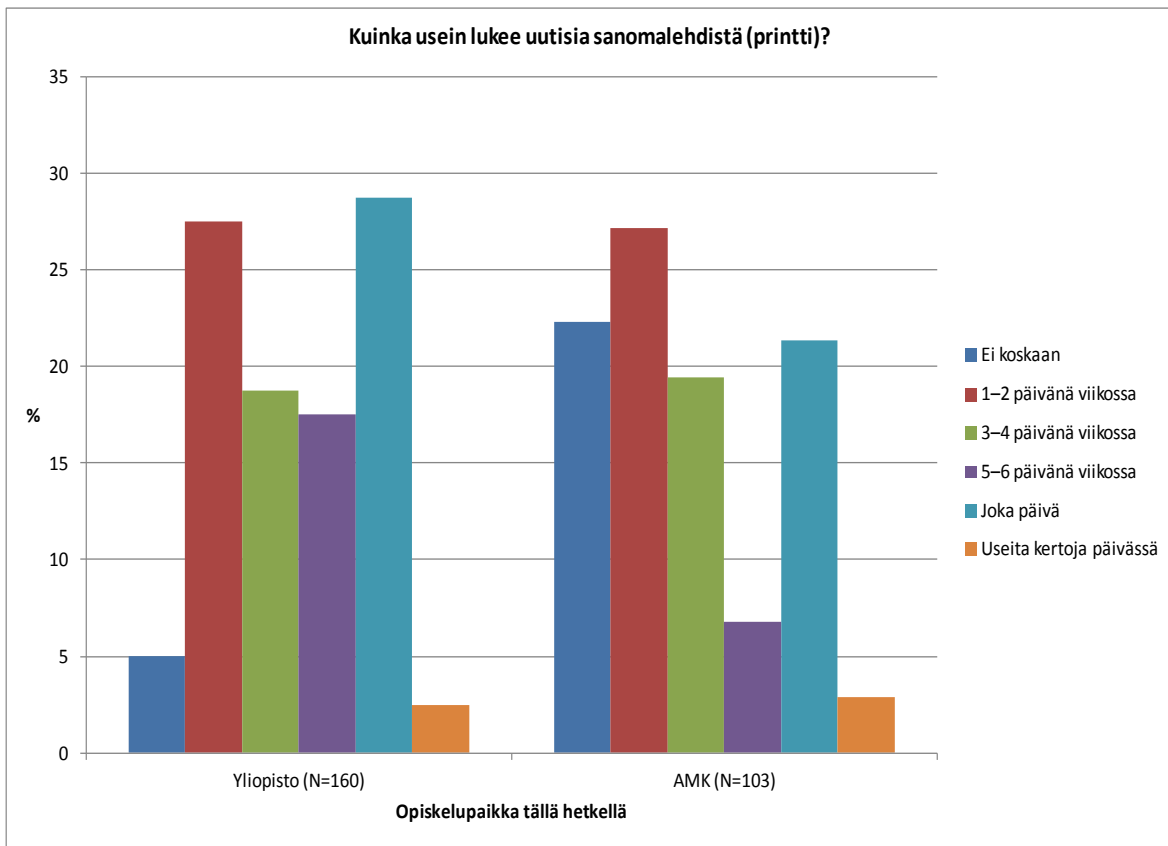
Aikakauslehtiä opiskelijat kertoivat myös lukevansa ahkerasti. Vastaajista 68 prosenttia sanoi lukevansa aikakauslehtiä kerran tai kaksi viikossa. Viikoittainen lukeminen kertoo ahkerasta seuraamisesta, kun otetaan huomioon se, että useimmat aikakauslehdet ilmestyvät vain kerran tai muutamia kertoja kuukaudessa. Lisäksi reilut 20 prosenttia kertoi lukevansa aikakauslehtiä useita kertoja viikossa ja toisaalta 11 prosenttia ei koskaan. Aikakauslehtiä kohtaan osoitettu kiinnostus tukee myös seuraavassa luvussa esitettävää jakaumaa opiskelijoiden toivetyöpaikoista (kuvio 6). Sen mukaan lähes neljännes opiskelijoista haluaisi tulevaisuudessa työskennellä aikakauslehdessä.

Kun uutisten seuraamista tarkasteltiin eri vastaajaryhmien välillä, löytyi selkeä ero yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden välillä sanomalehtien lukemisessa. Vastausten perusteella ammattikorkeakouluopiskelijoissa on selkeästi enemmän niitä, jotka vastasivat, että eivät lue sanomalehtiä koskaan (22 %) ⁶. Yliopisto-opiskelijoista puolestaan vain 5 prosenttia vastasi, että ei

⁶ Ero on tilastollisesti erittäin merkitsevä $p=0$.

koskaan lue sanomalehtiä. Vastaavasti aktiivisempia lehdenlukijoita on selvästi enemmän yliopisto-opiskeijoissa.

Kuvio 5: Sanomalehtien lukemisen jakautuminen yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden kesken

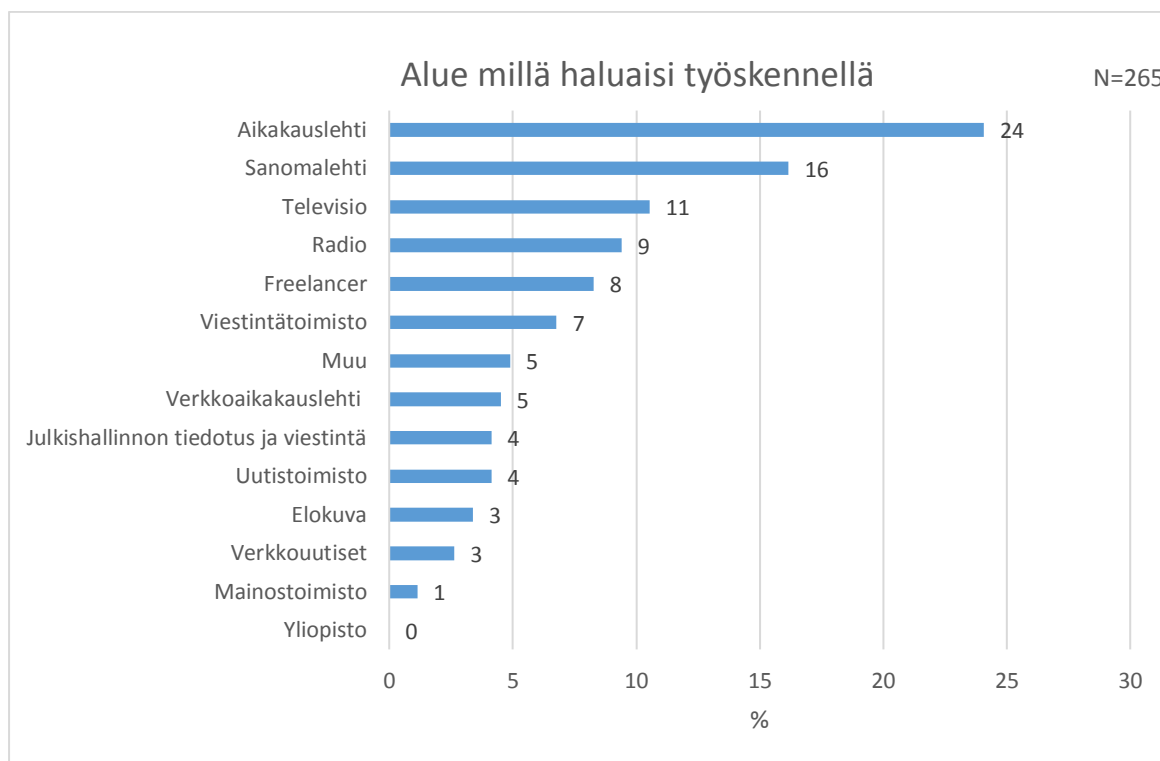
Muiden uutisvälineiden seuraamisessa ei sen sijaan löytynyt merkittäviä eroja opiskelupaikkojen välillä. Eroa sanomalehtien lukemisessa voi selittää se, että erityisesti Tampereen yliopistossa, jossa suurin osa (71 %) kyselyyn vastanneista yliopisto-opiskelijoista opiskelee, opetus on painottunut yhteiskunnalliseen uutis- ja ajankohtaisjournalismiin. Tämän vuoksi myös sanomalehtien seuraamisaktiivisuus voi opiskelijoilla olla korostunut. Lisäksi Tampereella opiskelee kyselyn perusteella eniten opiskelijoita, jotka haluavat tulevaisuudessa työskennellä sanomalehdissä (22 %) ja suurin osa yliopiston harjoittelujärjestelmän kautta tarjottavista työharjoittelupaikoista on sanomalehdissä. Näin ollen on ymmärrettävää, että nämä opiskelijat ovat myös kiinnostuneimpia lukemaan juuri sanomalehtiä.

3.1 Opiskelijoiden suuntautuminen

Ylivoimaisesti suurin osa (81 %) vastaajista haluaa työskennellä tulevaisuudessa journalismin alalla. Seuraavaksi eniten kiinnostusta herätti tiedottaminen ja yritysviestintä, jonne haluaisi työllistyä 13 prosenttia vastaajista. Muut läheiset alat kiinnostivat vain vähän: mainonta ja markkinointi (2 %), opetus ja tutkimus (1 %). Lisäksi kaksi prosenttia vastaajista valitsi vaihtoehdon ”muu ala”. He mainitsivat esimerkiksi kuvajournalismin, kustannusalan tai laajemmin luovat alat, joka viitanee siihen, ettei osa vielä osannut nimetä tarkkaa kiinnostuksenkohdettaan.

Seuraavaksi vastaajia pyydettiin valitsemaan tarkemmista aloista tai välineistä vain yksi eniten kiinnostava vaihtoehto. Näin mitattuna eniten kiinnostusta oli aikakauslehtiä (24 %) kohtaan. Seuraavaksi eniten opiskelijat halusivat työskennellä sanomalehdessä (16 %), televisiossa (11 %) ja radiossa (9 %). Sen sijaan esimerkiksi kiinnostus verkkouutisia kohtaan näyttää hyvin pieneltä (3 %). On kuitenkin mahdollista, että opiskelijat ajattelivat vastatessaan, että verkkouutisten tekeminen kuuluu moniosaamisen hengessä ilman muuta esimerkiksi sanomalehtitoimittajan työhön. Sen sijaan lomaketta täytettäessä verkkouutisten kohdalla saatettiin ajatella joitain muita verkkouutisia kuin perinteisiä tiedotusvälineitä. Kyselylomakkeen palauteosassa opiskelijat nimittäin kritisoivat tutkimuksen välinekohtaista jaottelua. Tässä yhteydessä moni totesi viisaasti, että nykypäivän toimittajat tekevät sisältöjä moniin eri välineisiin eikä julkaisualustalla ole niin suurta merkitystä. Opiskelijoiden kiinnostus työskennellä eri välineissä tai aloilla on esitetty seuraavassa kuviossa 6.

Kuvio 6: Opiskelijoiden kiinnostus työskennellä eri välineissä tai aloilla

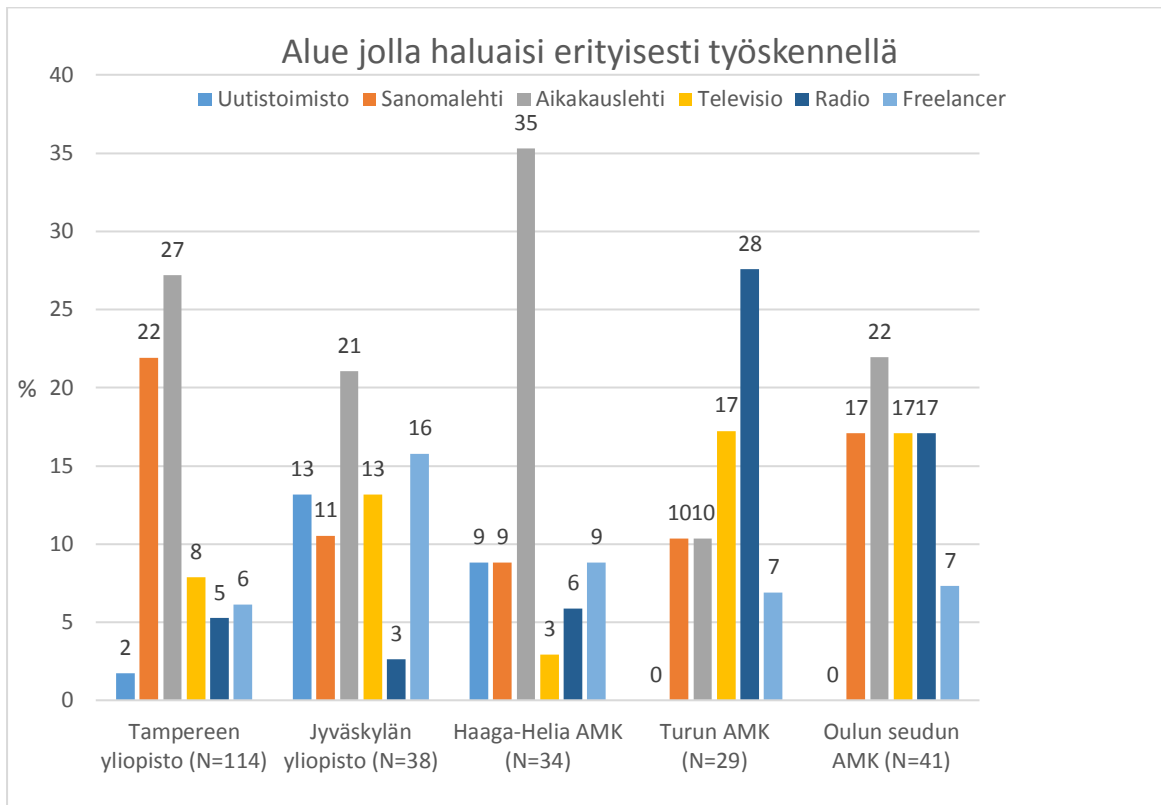

Oppilaitosten välillä opiskelijoiden kiinnostuksessa tulevaisuuden työpaikkoja kohtaan oli jonkin verran eroja muun muassa opetuksen painotusten mukaan, mutta esimerkiksi kiinnostus aikakauslehtiä kohtaan näyttää olevan suurta lähes kaikissa oppilaitoksissa. Eri oppilaitosten väliset erot näkyvät kuviossa 7⁷.

Vastausten perusteella eniten kiinnostusta aikakauslehtityöhön on Haaga-Helian opiskelijoilla (35 %). Sen sijaan Turun ammattikorkeakoulun opiskelijoista kolmannes haluaa työskennellä radiossa (28 %). Tampereen yliopistossa taas noin viidennes haluaa työskennellä sanomalehdissä (22 %), joskin sielläkin vielä useampi (27 %) haluaa tulevaisuudessa työskennellä aikakauslehdissä.

⁷ SSKH:n vastaajamäärä ei riittänyt oppilaitoskohtaisen vertailun tekemiseen.

Kuvio 7: Opiskelijoita eniten kiinnostavat työpaikat oppilaitoksittain

Käsillä olevassa tutkimuksessa ne vastaajat, jotka ilmoittivat haluavansa työskennellä tulevaisuudessa journalismin alalla, vastasivat myös kysymykseen, jossa kysyttiin kiinnostusta journalismin eri osa-alueisiin viisiportaisella asteikolla. Vastaukset on tiivistetty taulukossa 2⁸.

Taulukosta näkyy, että kiinnostus journalismin osa-alueita kohtaan jakautuu melko tasaisesti. Ainoastaan kulttuuri ja ulkomaan uutiset olivat alueita, joista yli puolet vastaajista oli erityisen kiinnostuneita. Viihde ja urheilu taas herättivät yli puolessa vastaajista vain vähän tai ei lainkaan kiinnostusta. Urheilu näyttäisi kuitenkin olevan alue, johon monilla vastaajilla on selkeä mielipide. Niiden kahdeksan prosentin joukossa, jotka olivat erittäin kiinnostuneita urheilusta, oli myös muutama vastaaja, jotka olivat vain hyvin vähän tai eivät ollenkaan kiinnostuneita mistään muusta osa-alueesta. Sen sijaan sellaisia vastaajia, jotka eivät olisi kiinnostuneita erikoistumaan millekään journalismin osa-alueelle, ei kyselyn perusteella näyttäisi olevan. Tästä ei kuitenkaan voi vetää johtopäätöstä, etteikö kiinnostusta yleistoimittajan työhön olisi. Kyselylomakkeessa kysymyksen asettelu oli sen suuntainen, että se ei suoraan tarjonnut tällaista vaihtoehtoa (*Kuinka kiinnostunut olisit erikoistumaan seuraaville journalismin osa-alueille?*).

8 Taulukoihin on merkitty vihreällä ne lukemat, jotka osoittavat ne journalismin osa-alueet, joita yli puolet vastaajista piti kiinnostavina tai tärkeinä. Punaisella merkityt lukemat osoittavat osa-alueen kokemista vähemmän kiinnostavaksi tai tärkeäksi (yli puolet vastaajista tätä mieltä). Sininen väri osoittaa, että asia on jakanut vastaajien mielipiteitä tai, että kummankaan ääripään kannat eivät nouse vastauksissa esiin. Kaikkien taulukoiden ja kuvioiden lukemat ovat prosentteina.

Taulukko 2. Opiskelijoiden kiinnostus journalismin osa-alueita kohtaan

	Ei kiinnostunut	Vähän kiinnostunut	Jonkin verran kiinnostunut	Hyvin kiinnostunut	Erittäin kiinnostunut
Kulttuuri	3	14	17	33	32
Ulkomaan uutiset	8	13	24	28	27
Matkailu	8	19	24	26	22
Elämäntyyli	13	18	26	29	15
Politiikka	15	16	28	21	20
Ympäristöasiat	7	18	28	32	15
Kehitystyö	11	18	35	26	10
Tiede	16	24	25	23	12
Rikokset ja laki	19	25	29	21	6
Talous ja liiketoiminta	23	26	28	15	8
Viihde	25	26	25	16	8
Urheilu	49	19	19	5	8

Kun kiinnostusta journalismin osa-alueita kohtaan tarkasteltiin sukupuolen mukaan, piirtyi esiin varsin ennustettava ja perinteinen jako (vrt. Hovden 2008, 90–92). Naiset olivat miehiä useammin kiinnostuneita erikoistumaan kulttuurin, viihteen, elämäntyylin ja matkailun alueille ja miehet urheilun, talouden, politiikan ja rikosten ja lain alueille. Tämä tulos antaa aihetta jatkotarkastelulle, jonka kohteena olisivat journalismikoulutuksen ja ammatillisen sosiaalistumisen sukupuolittuneet käytännöt ja rakenteet (vrt. Ruoho & Torkkola 2010).

4 Mikä motivoi opiskelemaan journalismin alalle?

Kyselylomakkeessa esitettiin erilaisia väittämiä siitä, mitkä asiat motivoivat opiskelijoita hakeutumaan journalismin alalle. Vastajia pyydettiin arvioimaan kutakin väitettä viisiportaisella asteikolla. Vastaukset on järjestetty alla olevaan taulukkoon 3.

Taulukko 3. Tekijät, jotka motivoivat opiskelemaan journalismin alalle

	Ei tärkeä	Vähän tärkeä	Jonkin verran tärkeä	Hyvin tärkeä	Erittäin tärkeä
Mahdollisuus työskennellä luovasti	0	3	14	42	41
Mahdollisuus tavata erilaisia ihmisiä	1	3	16	36	44
Vaihteleva ja sosiaalinen työ	1	4	17	38	41
Kirjoittamisesta nauttiminen	2	5	17	31	46
Taistella epäoikeudenmukaisuutta vastaan	3	11	16	35	35
Mahdollisuus vaikuttaa julkisiin asioihin	2	9	22	37	31
Työ vapauden ja demokratian puolesta	3	10	22	29	35
Mahdollisuus auttaa ihmisiä heidän arkielämässään	3	9	23	41	23
Työn mahdollistama itsenäisyys	3	8	27	44	18
Mahdollisuus saattaa vallanpitäjät vastuuseen	5	18	23	33	21
Oma journalistinen lahjakkuuteni	2	13	33	41	11
Liikkuva elämäntapa	10	23	32	21	14
Mahdollisuus matkustaa	16	23	28	21	12
Saada turvattu työpaikka	15	17	38	20	10
Työstä maksettava palkka	8	17	48	20	7
Journalistin ammattia kohtaan koettu arvostus	12	29	35	20	3
Auttaa hallitusta saavuttamaan yhteiskunnan kehitystavoitteensa	30	29	25	12	4
Kansallisen identiteetin rakentaminen	33	27	25	14	1
Mahdollisuus olla kuuluisa	48	34	14	4	1

Opiskelijoiden motivaatiotekijöissä opiskella journalismin alalle korostuvat selkeimmin *yksilöllisyyteen* ja *itseilmaisuu*n liittyvät asiat. Näitä ovat esimerkiksi mahdollisuus työskennellä luovasti, vaihteleva ja sosiaalinen työ, kirjoittamisesta nauttiminen, mahdollisuus tavata erilaisia ihmisiä, itsenäisyys ja oma lahjakkuus alalle. Näitä motivaatiotekijöitä yhdistää huomion kiinnittyminen journalistiin yksilönä, ei niinkään ympäröivään maailmaan. Tällöin työhön motivoi ensisijaisesti se, mitä työ tarjoaa itselle ja miten työssä on mahdollista toteuttaa itseään. Vasta sen jälkeen tärkeysjärjestyksessä tulevat ne asiat, joita työn avulla voi saavuttaa esimerkiksi yhteiskunnan hyväksi.

Samansuuntainen havainto tehtiin myös Stigbrandin ja Nygrenin (2013) tutkimuksessa, jossa he vertailivat journalismin opiskelijoita Ruotsista, Suomesta, Puolasta, Virosta ja Venäjältä. Heidän tutkimuksessaan itseilmaisuuun liittyvät motivaatiotekijät yhdistivät selkeimmin kaikkien viiden maiden opiskelijoita, kun taas muissa motivaatiotekijöissä oli enemmän eroja eri maalaisten opiskelijoiden välillä (mt. 99).

Ruotsalaistutkijat Andersson ja Wadbring (2015) päätyivät samaan loppupäätelmään: itseilmaisu ja yksilöllisyys ovat tärkeitä asioita journalistiopiskelijoiden motivaatiotekijöinä. Lisäksi heidän tutkimuksessaan näkyi kehitys, jossa itseilmaisu olisi ajan myötä korostunut, kun he vertasivat kahden ruotsalaisen opiskelijasukupolven näkemyksiä alalle hakeutumisen syistä. Andersson ja Wadbring (135–136) arvelevat kehityksen liittyvän journalismin kaupallistumiseen ja taloudelliseen kilpailuun, jotka korostavat uramahdollisuuksia ja toisiin ihmisiin vaikuttamista.

Sen sijaan Anderssonin ja Wadbringin tutkimus ei antanut viitteitä siitä, että itseilmaisu olisi syrjäyttämässä yhteiskunnallista vaikuttamista vaan pikemminkin perinteinen yhteiskunnallisuus olisi saamassa rinnalleen myös itseilmaisuun keskittyviä arvoja. Heidän havaintonsa tukevat siten tämän tutkimuksen tuloksia, jossa itseilmaisun lisäksi *yhteiskunnallinen vaikuttaminen* näkyy voimakkaasti opiskelijoiden vastauksissa. Yli puolet vastaajista pitää hyvin tai erittäin tärkeänä esimerkiksi taistelua epäoikeudenmukaisuutta vastaan, työtä vapauden ja demokratian puolesta ja mahdollisuutta vaikuttaa julkisiin asioihin ja saattaa vallanpitäjät vastuuseen.

Samaan tapaan ammattijournalisteille suunnatuissa kyselyissä on tullut esiin, että itsensä ilmaiseminen on jo pitkään ollut yhteiskunnallisten tehtävien ohella tärkeä motivaatiotekijä alalle hakeutumiseen (Heinonen 1995; Jyrkiäinen 2008; Pöyhtäri, Väliverronen & Ahva 2014). On hyvä muistaa, että ilmiö ei siis sinänsä ole uusi tai juuri tälle ajallemme tyypillinen. Tutkimuksissa on kuitenkin havaittu, että erityisesti nuoremman polven journalistit arvostavat itseilmaisua enemmän kuin heidän vanhemmat kollegansa, jotka pitävät yhteiskunnallisia asioita tärkeämpinä (Heinonen 1995, 99–101; Pöyhtäri, Väliverronen & Ahva 2014, 13). Yksi mahdollinen tulkinta onkin se, että itseilmaisu koetaan erityisen tärkeäksi juuri nuorena, kun mietitään uravalintaa ja katse kohdistetaan omiin taipumuksiin ja vahvuuksiin. Sitä vastoin pitempään ammatissa toimiminen suuntaa katseen ympäröivään maailmaan ja työn kollektiiviseen merkitykseen. Työkokemus saattaa myös paljastaa, että esimerkiksi luovuudelle on toimitustyössä monia reunaehtoja, joiden puitteissa journalisti voi toimia. Tällöin työssä voidaan kokea motivoivammaksi itseilmaisun sijaan muut asiat kuten esimerkiksi yhteiskunnallinen vaikuttaminen.

Tässä kyselyssä vähiten tärkeiksi motivaatiotekijöiksi koettiin *kuuluisuuteen* ja *varallisuuteen* liittyvät asiat ja toisaalta *hallituspolitiikkaa ja valtiota tukevat* asiat. Yli puolet vastaajista piti esimerkiksi mahdollisuutta olla kuuluisa vain vähän tai ei lainkaan tärkeänä motivaatiotekijänä opiskella journalismin alalle. Journalistin ammattia kohtaan koettu arvostus ja työstä maksettava palkka puolestaan jakoivat opiskelijoiden mielipiteitä. Stigbrand & Nygren (2013) tekivät myös samansuuntaisen havainnon ja tässä kohden heidän aineistossaan syntyi eroja erityisesti venäläisten ja pohjoismaalaisten välillä. Venäläisen median murroksessa keskellä kasvaneet opiskelijat pitivät kuuluisuutta ja palkkaa selvästi tärkeämpinä kuin heidän pohjoismaiset kollegansa. Tutkijat selittävät tulosta iällä ja kulttuurieroilla. Heidän mukaansa nuoremmat opiskelijat, joita oli eniten venäläisissä opiskelijoissa, olivat enemmän kiinnostuneita kuuluisuudesta ja palkasta kuin hieman vanhemmat opiskelijat. Lisäksi heidän mukaansa luterilaisissa kulttuureissa kuten Suomi ja Ruotsi ei ole perinteisesti ollut niin sallittua myöntää haluavansa rahaa tai kuuluisuutta (mt. 99.) Kolmas selitys voi olla myös se, että nykyisessä journalismin murrostilassa ja epävarmassa työtilanteessa, opiskelijat eivät välttämättä koe journalistin ammattia erityisen turvattuna ja hyväpalkkaisena. Suurin osa suomalaisista toimittajista on keskipalkkaisia (SVT 2015), ja valtaosa työskentelee tavallisena rivitoimittajana vailla erityistä tunnettuutta.

5 Journalistin tärkeimmät tehtävät opiskelijoiden näkemyksen mukaan

Kyselylomakkeessa opiskelijoille esitettiin erilaisia väittämiä tehtävistä, joita medially voi olla yhteiskunnassa. Sen jälkeen vastaajia pyydettiin arvioimaan kuinka tärkeinä he pitävät kutakin tehtävää oman tulevaisuuden journalistisen työnsä kannalta. Vastaukset näkyvät seuraavasta taulukosta 4.

Taulukko 4. Journalistin tärkeimmät tehtävät opiskelijoiden näkemyksen mukaan

	Ei tärkeä	Vähän tärkeä	Jonkin verran tärkeä	Hyvin tärkeä	Erittäin tärkeä	EOS/ ei tiedä
Kertoa tarinoita maailmasta	0	1	6	32	56	4
Raportoida asioista niin kuin ne ovat	0	0	9	26	59	6
Tarjota analysoitua tietoa ajankohtaisista asioista	1	4	10	28	56	2
Edistää suvaitsevaisuutta ja kulttuurista monimuotoisuutta	1	3	8	27	55	5
Olla riippumaton tarkkailija	1	3	18	41	36	0
Tarjota ihmisille tietoa poliittisen päätöksenteon tueksi	5	5	19	31	38	1
Edistää yhteiskunnallista muutosta	1	8	22	40	27	2
Antaa ihmisten ilmaista mielipiteitään	2	7	21	38	29	2
Valvoa ja tarkkailla poliittisia päätöksentekijöitä	6	8	21	31	32	1
Valistaa yleisöä	4	12	22	36	23	1
Tukea Suomen kehitystä	8	11	31	30	17	4
Vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen	7	16	31	26	18	2
Valvoa ja tarkkailla kansalaisyhteiskuntaa kuten kirkkoa ja järjestöjä	7	17	31	25	18	1
Tarjota neuvoja ja opastusta arkielämään	1	19	37	29	13	0
Valvoa ja tarkkailla liike-elämää	14	15	28	23	19	1
Motivoida ihmisiä osallistumaan politiikkaan	9	16	32	26	16	0
Tehdä uutisia, jotka kiinnostavat mahdollisimman suurta yleisöä?	6	19	33	27	13	2
Tarjota viihdettä ja rentoutusta	8	27	32	20	13	1
Toimia hallituksen vastavoimana	22	23	28	15	6	6
Määrittää poliittista agenda	19	26	29	13	6	7
Pitää yllä isänmaallisuutta	51	29	16	3	1	0
Välittää positiivista kuvaa poliittisista päättäjistä	49	33	13	1	0	4
Tukea hallituksen politiikkaa	59	29	9	1	0	1

Vastaukset piirtävät Suomen tulevaisuuden journalisteista kuvan, jossa näyttäisivät nousevan esiin sekä perinteiset roolikäsitykset että hieman tuoreemmat näkemykset journalistin roolista yhteiskunnassa. Ehkä hieman yllättäenkin opiskelijoiden mielestä journalistin tärkeimmäksi ominaisuudeksi nousee tarinoiden kertominen. Sen voi liittää sekä journalismin *itseilmaisulliseen rooliin* että *yleisöjen palvelurooliin*. Tarinankerronta on aikaisemmissa tutkimuksissa liitetty erityisesti juuri nuorempien toimittajasukupolvien ideaaliksi. Tarinankerrontaa on pidetty tyypillisenä piirteenä niin sanotun notkean modernin ajan journalisteille (esim. Koljonen 2013, 68–

72; Kantola 2011, 119–125). Se on ainakin uutisjournalismissa perinteisestä hieman poikkeava käsitys. Tarinallisuus ja tunteisiin vetoaminen nähdään kuitenkin tärkeinä keinoina perinteisen asiasisältöjen raportoinnin rinnalla nimenomaan yleisöjen palvelemisen ja kiinnostuksen herättämisen näkökulmasta. Perinteiset, puhtaan asiasisältöiset ja pitkät uutisjutut eivät välttämättä enää riitä saamaan yleisöä kiinnostumaan jutuista, vaan ne pitää paketoita niin, että mahdollisimman moni innostuu niistä (Kantola 2012, 616). Tämän tehtävän toteuttamisessa journalistin henkilökohtaisilla kyvyillä kuten luovuudella ja sujuvalla kirjoittamisella on paljon merkitystä. Tarinoiden kertomisen voi siis ajatella liittyvän myös haluun ilmaista itseään. Se on myös linjassa aikaisemmin mainitun aikakauslehtipainotuksen kanssa.

Toisaalta vastauksissa korostuvat toimittajien perinteiset yhteiskunnalliset tehtävät kuten riippumaton tarkkailu ja asioiden raportointi niin kuin ne ovat (*objektiivisen raportoinnin rooli*) sekä analysoidun tiedon tarjoaminen ajankohtaisista asioista ja poliittisten päättäjien valvominen (perinteinen *vallan vahtikoiran rooli*). Myös demokratiaa edistävät journalistien tehtävät kuten tiedon tarjoaminen poliittisen päätöksenteon tueksi ja yleisön mielipiteiden ilmaisemisen mahdollisuus nousivat esiin tärkeinä. Nämä näkemykset toimittajan roolista kuvastavat sellaista itseymmärrystä, jota tutkijat ovat nimittäneet korkean modernin journalismiksi. Korkean modernin toimittajaeetokseen on kuulunut erityisesti sitoutuminen objektiivisuuteen sekä uutisjuttujen arvottaminen mielipidejuttuja korkeammalle. (Ks. Koljonen 2013, 68–72; Kantola 2011, 119–125.)

Perinteisten roolien lisäksi yhteiskunnallisten muutosten ajaminen kuten suvaitsevaisuuden ja kulttuurisen monimuotoisuuden edistäminen ovat tärkeitä tai erittäin tärkeitä yli puolelle vastaajista. Samoin opiskelijoiden motivaatioita kysyessä 68 prosenttia vastaajista kertoi, että mahdollisuus vaikuttaa julkisiin asioihin, oli yksi keskeinen motivaatiotekijä, kun he hakeutuivat opiskelemaan journalismin alaa. Opiskelijoiden vastauksissa *aktiivisen liikellepanijan rooli* näyttää siis nousevan yhtä tärkeäksi kuin perinteiset passiivisemmat roolit, joissa journalisti on objektiivinen raportoi ja vallan vahtikoira.

Vastauksissa näkyy selvästi siirtymä korkean modernin itseymmärryksestä kohti notkean modernin journalismia, jota esimerkiksi Anu Kantola (2011; 2012) on hahmotellut kolmen eri-ikäisen toimittajasukupolven kautta. Kantola kuitenkin korostaa, että muutos ei ole suoraviivainen eivätkä kaikki saman sukupolven journalistit ole samaa mieltä vaan valtavirrasta eriäviäkin näkemyksiä löytyy. Käytännössä muutos tarkoittaa siis uusien arvojen kuten tarinankerronnan, aktiivisen vaikuttamisen ja mielipiteellistymisen nousemista perinteisten roolien rinnalle. Uudet arvot eivät kuitenkaan välttämättä ole syrjäyttämässä vanhoja vaan täydentävät niitä. Äkkiseltään saattaa esimerkiksi vaikuttaa siltä, että aktiivinen suvaitsevaisuuden ja kulttuurisen monimuotoisuuden edistäminen olisi ristiriidassa perinteisen objektiivisuuskäsityksen kanssa. Tärkeiksi koettujen asioiden ajaminen ei kuitenkaan välttämättä tarkoita sitä, että niitä tuotaisiin selvästi esiin esimerkiksi uutisjutuissa, vaan että ne huomioidaan työssä lähtökohtaisina arvoina ja annetaan ääni monipuolisesti eri ihmisryhmille, myös sellaisille, joiden ääni ei yleensä pääse kuuluviin (Pöyhtäri, Väliverronen & Ahva 2014, 11). Reunasen ja Koljosen (2014, 64–65) tutkimuksen mukaan toimittajat pitävät aktiivista keskustelun herättämistä ja yhteiskunnallista vaikuttamista tärkeänä tehtävänä eivätkä pidä sitä ristiriitaisena objektiivisuuden tavoittelun kanssa. Keskustelun organisoijana journalisteilla on kuitenkin keskeinen tehtävä pitää huolta siitä, että keskustelu on tasapuolista, ja että se välittää kattavan kuvan puheena olevasta asiasta.

Mielipiteitä jakoivat muun muassa väittämät, jotka liittyivät journalismin tekemiseen kuluttajanäkökulmasta eli edellä mainittu *yleisöjen palvelurooli*. Siihen kuuluvat esimerkiksi

vihteellisten sisältöjen tekeminen, arkisten neuvojen tarjoaminen ja sellaisten uutisten tekeminen, jotka kiinnostavat mahdollisimman suurta yleisöä. Yleisön palvelu journalismin muotona tähtää yleisön tarpeiden tyydyttämiseen ja sitä kautta mediatalojen taloudellisen aseman turvaamiseen. Parissa tutkimuksen avovastauksessa erityisesti kritisoitiin mainostajien ja kaupallisuuden levittäytymistä perinteisille journalismin alueille ja toimittajien niin sanottua klikkien metsästystä ja uutiskilpailua, esimerkiksi näin:

”Journalismin yksi suurimmista uhista on myös mediatalojen välinen kilpailu sekunneista. En usko, että lukijan kannalta on väliä, keneltä tieto tulee joitakin sekunteja aikaisemmin. Lähinnä journalismin laatu ja arvostus kärsii, jos kiireen takia lukijoille kerrotaan virheellistä tai epäselvää tietoa.”

Vähiten merkittävänä sen sijaan pidettiin tehtäviä, joita voisi luonnehtia valtaapitäviä ja Suomea kohtaan lojaaleiksi eli niin sanottu *lojaalin journalistin rooli*. Lojaalius liittyy tässä kohden erityisesti ajatukseen poliitikkojen tai valtapolitiikan tukemisesta. Kaikkein vähiten haluttiin tukea hallituksen politiikkaa ja välittää myönteistä kuvaa poliittisista päättäjistä. Myöskään isänmaallisuuden ylläpitämistä ei katsottu journalistien tehtäväksi.

Poliittisen agendan määrittely jakoi jonkin verran mielipiteitä, mutta siinäkin vastaukset kallistuvat vähemmän tärkeäksi koetun puolelle. Samansuuntainen tulos näkyy myös opiskelijoiden motivaatioita kuvaavassa taulukossa 3. Vastaukset antavat viitteitä siitä, että opiskelijat pitävät puoluepoliittista sitoutumattomuutta tulevaisuuden työssään tärkeänä arvona. Suomen lehdistöllä on vahva historia poliittisten puolueiden äänenkannattajina, mutta irtautuminen puoluelehdistön perinteestä ja objektiivisen journalismin tavoittelu noin 1930-luvulta alkaen näkyy edelleen sitoutumattomuuden korostamisena. Viimeaikaisissa toimittajakyselyissä on havaittu, että toimittajat suhtautuvat esimerkiksi puoluekantansa kertomiseen varauksellisesti. Tämä johtuu kuitenkin ennen kaikkea käytännöllisistä syistä: toimittajat kokevat, että heidän on vaikeampi saada haastatteluja ja esiintyä uskottavina toimittajina, jos he paljastavat kannatuksensa jotain puoluetta kohtaan (Lehtonen 2013, 64–66; Reunanen & Koljonen 2014, 96–108). Kuitenkin varsinkin Lehtosen (2013) haastattelemat nuoret toimittajat olivat hyvinkin estottomia siitä, että monilla toimittajilla on poliittinen kanta tai kannatettava ideologia, joka vaikuttaa heidän työhönsä. Nuoret toimittajat pohtivat muun muassa journalismin kanta-aottamattomuuden perusteita. Osa haastatelluista olisi valmis lisäämään avoimuutta näissä asioissa, koska he kokevat sen mahdollisuudeksi lisätä uutistyön uskottavuutta. (Mt. 64–74.)

5.1 Vastaajakohtaisia eroja tärkeimpien tehtävien arvioinnissa

Taustamuuttujien valossa tarkasteltuna yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa opiskelevien vastaajien väliset erot⁹ tulevat esiin kiinnostavalla tavalla. Journalistien tärkeimpien tehtävien arvioinnissa ammattikorkeakoulujen vastaajat olivat jonkin verran yliopisto-opiskelijoita useammin sitä mieltä, että journalistien on tärkeää tehdä uutisia mahdollisimman suurelle yleisölle¹⁰, ja että

⁹ Tutkimuksessa on laskettu tilastollisesti kysytyjen taustatekijöiden (oppilaitos, vuosikurssi, ikä, sukupuoli) vaikutusta annettuihin vastauksiin muun muassa journalistien tehtävistä. Oppilaitoksista on tehty uusi tilastollinen muuttuja, jossa kaikkien ammattikorkeakouluopiskelijoiden vastaukset samoin kuin yliopisto-opiskelijoiden vastaukset on laskettu yhteen. Tämän muuttujan avulla voidaan tarkastella eroja AMK- ja yliopistovastaajien välillä.

¹⁰ Ero on tilastollisesti merkitsevä $p < .05$.

journalistien tehtävänä on tarjota foorumi julkiselle keskustelulle eli antaa ihmisten ilmaista mielipiteitään. Myös Suomen kehityksen tukeminen nähtiin ammattikorkeakouluissa hieman tärkeämpänä tehtävänä kuin yliopistoissa. Sen sijaan yliopisto-opiskelijat korostivat jonkin verran enemmän journalistien perinteistä vallan vahtikoiran roolia. Esimerkiksi liike-elämän ja poliitikkojen valvonta ja hallituksen vastavoimana toimiminen nähtiin yliopisto-opiskelijoiden vastauksissa hieman tärkeämpänä kuin ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskuudessa. Yliopisto-opiskelijat suhtautuivat myös ammattikorkeakoulukollegojaan kriittisemmin hallituksen politiikan tukemiseen. Vastaukset antavat viitteitä siitä, että yliopisto-opiskelijat kokevat median autonomisuuden keskeiseksi työtä ohjaavaksi arvoksi ja ovat kriittisiä autonomian horjuttamista kohtaan. Yliopisto-opiskelijat pitävät siis tärkeämpänä vallan vahtimista ja suhtautuvat erityisen kriittisesti journalistin lojaaliin rooliin valtaapitäviä kohtaan. Sen sijaan ammattikorkeakouluissa opiskelevat korostavat yliopisto-opiskelijoita enemmän julkista keskustelua ja suuren yleisön puhuttelua. Näin ollen he näkevät journalismia tehtävän yleisöille, jotka nähdään pääasiassa kuluttaja-kansalaisina, joita journalismi palvelee.

Kriittisyys näyttäisi tutkimuksen perusteella kasvavan myös opintovuosien myötä. Kun kaikkia tutkimukseen vastanneita tarkasteltiin vuosikursseittain, löytyi viitteitä mielipiteiden muuttumisesta kohti vallan vahtikoiran roolia. Vasta opintonsa aloittaneisiin verrattuna neljänsien ja viidensien vuosikurssien opiskelijat pitivät tärkeämpänä poliittisten päättäjien ja liike-elämän valvomista ja suhtautuivat kielteisemmin hallituksen politiikan tukemiseen, isänmaallisuuden ja kansallisen identiteetin rakentamiseen, yleisön valistamiseen ja yleiseen mielipiteeseen vaikuttamiseen. Erot opintovuosien välillä ovat kuitenkin tilastollisesti vain melkein merkitseviä, joten tuloksesta ei voi vetää kovin pitkälle meneviä johtopäätöksiä. Lisäksi on huomioitava, että tutkimuksessa viidennen vuosikurssin opiskelijat olivat suurimmaksi osaksi yliopisto-opiskelijoita, joiden ajatukset ovat yleisemminkin tämän suuntaisia. Tuloksen perusteella voi kuitenkin esittää, että eteneminen varsinkin yliopisto-opinnoissa näyttäisi olevan yhteydessä journalistiopiskelijoiden kriittisempiin käsityksiin journalistien roolista.

Suomalaisille ammattijournalisteille suunnatussa tutkimuksessa on puolestaan tullut esiin, että yhteiskunnallinen vaikuttaminen, kuten yleiseen mielipiteeseen vaikuttaminen, Suomen kehityksen tukeminen, yleisöjen valistaminen ja suvaitsevaisuuden edistäminen nähtiin sitä tärkeämmäksi, mitä vanhemmasta vastaajasta oli kyse. Sen sijaan nuoret toimittajat olivat vastauksissaan selvästi yksilökeskeisempiä ja he näkivät toimittajan työn niin sanotut vaikuttavat roolit vähemmän tärkeinä. (Pöyhkäri, Väliaverron & Ahva 2014, 13; myös Jyrkiäinen 2008, 61–62). Toimittajaopiskelijoiden vastauksissa sen sijaan yhteiskunnallisten asioiden aktiivinen edistäminen koettiin tärkeämmäksi kuin ammattilaisten vastauksissa. Toisaalta opiskelijoiden vastauksissa myös yksilökeskeisyys tuli selvästi esiin samoin kuin nuorilla ammattilaisilla.

Sukupuolten välisiä eroja tarkasteltaessa löytyi puolestaan muutama kiinnostava ero. Tutkimuksen perustella naiset pitivät selvästi miehiä tärkeämpänä journalistista tarinoiden kertomisesta, neuvojen ja opastuksen tarjoamisesta ja suvaitsevaisuuden ja kulttuurisen monimuotoisuuden edistämistä¹¹. Tarinoiden kertomisen ja neuvojen ja ohjeiden tarjoamisen voi ajatella kuuluvan yhteen siinä mielessä, että niissä molemmissa on tavoitteena mahdollisimman hyvä yleisöjen palvelu. Niin sanottu palvelujournalismi onkin tullut aiempaa suosittumaksi Suomessa viimeisen

¹¹ Erot ovat tilastollisesti merkitseviä p<.02.

vuosikymmenen aikana. Siinä tavoitteena on tuoda perinteisen uutisjournalismin rinnalle yleisöä lähellä olevia ja kiinnostavia sisältöjä enemmän kuluttajan kuin vain informoidun kansalaisen näkökulmasta (Jokinen 2014, 4–7; Hujanen 2005). Naiset näyttäisivät siis pitävän lukijoiden palvelua erityisen tärkeänä, vaikka tosin miehetkin arvioivat varsinkin tarinoiden kertomisen melko tärkeäksi.

Suvaitsevaisuuden ja kulttuurisen monimuotoisuuden edistämässä näkyy selkeä sukupuoliero, joka tuli esiin myös ammattijournalisteille tehdyssä tutkimuksessa (Pöyhtäri, Väliverronen & Ahva 2014, 15–16). Tämän tutkimuksen vastaajista suvaitsevaisuuden ja kulttuurisen monimuotoisuuden edistämistä piti tärkeänä tai erittäin tärkeänä 87 prosenttia naisista ja 69 prosenttia miehistä. Jakauma vastaa hyvin yleisempää suomalaisten korkeakouluopiskelijoiden sukupuolijakoa, jossa erityisesti suurissa kaupungeissa asuvat, vasemmistoa ja vihreitä kannattavat, korkeasti koulutetut naiset ovat kaikkein suvaitsevaisimpia muun muassa maahanmuuttoa kohtaan (Sihvonen 11.9.2013). Laajemmin koko väestöstä selvitettyissä maahanmuuttoasenteissa näkyy samansuuntainen jako: naiset suhtautuvat miehiä positiivisemmin monikulttuurisuus- ja maahanmuuttokysymyksiin ja torjuvat erilaiset rassistiset väitteet miehiä jyrkemmin (Haavisto & Kiljunen 2011, 86–90).

6 Opiskelijat ja journalismin etiikka

Etiikkaan liittyvässä kysymysosiossa kysymys oli muotoiltu siten, että vastaajia pyydettiin miettimään annettujen väittämien hyväksyttävyyttä tilanteessa, jossa vastaaja itse tai joku toinen toimittaja olisi tekemässä uutisjuttua. Vastaajat miettivät vastauksia näin ollen ensi sijaisesti omasta näkökulmastaan ja oman maansa kulttuurisesta kontekstista käsin. Opiskelijoiden vastaukset on koottu seuraavaan taulukkoon.

Taulukko 5. Opiskelijoiden näkemykset ammattietiikasta¹²

	Aina hyväksyttävää	Toisinaan hyväksyttävää	Ei koskaan hyväksyttävää
Rahan vastaanottaminen lähteiltä	1	5	94
Lähdesuojan rikkominen	1	18	81
Luottamuksellisesta tiedosta maksaminen	3	35	63
Henkilökohtaisten dokumenttien kuten kirjeiden ja valokuvien käyttö ilman lupaa	2	35	63
Jutun julkaiseminen ilman, että kaikkia tietoja on varmistettu	1	37	63
Uutistilanteiden dramatisoiminen tai rekonstruointi näyttelijöiden avulla	8	44	48
Vastentahtoisten haastateltavien painostaminen jutun saamiseksi	5	58	37
Pestautuminen yrityksen tai organisaation työntekijäksi sisäpiiritiedon saamiseksi	5	67	28

12 Taulukkoon on merkitty punaisella lukemat, jotka osoittavat ne journalistin etiikkaan liittyvät asiat, joita yli puolet vastaajista pitää täysin epäeettisinä. Keltaisella merkityt lukemat osoittavat ne etiikkaan liittyvät asiat, jotka yli puolet vastaajista olisi valmis hyväksymään toisinaan.

Piilotettujen mikrofonien tai kameroiden käyttö	2	72	26
Toiseksi henkilöksi tekeytyminen	2	77	22
Luottamuksellisten liike- tai viranomaisdokumenttien käyttö ilman lupaa	3	79	18

Yleisenä huomiona etiikkaa koskevista vastauksista voi sanoa, että opiskelijoiden näkemykset ovat hyvin linjassa alan eettisten normien ja myös ammatissa toimivien journalistien mielipiteiden kanssa (vrt. Pöytäri, Väliverronen & Ahva 2014, 20). Tulos osoittaa, että opiskelijat ovat omaksuneet alalla yleisesti vallitsevat eettiset periaatteet kuten objektiivisuuden ja autonomisuuden ihanteet uutistyössä.

Vastauksista käy ensinnäkin ilmi se, että mikään mainittu toimintatapa ei ollut opiskelijoiden valtaosan mielestä aina hyväksyttävä ilman varauksia. Kaikkein kielteisimmän (punainen väri taulukossa) opiskelijat suhtautuivat rahan vastaanottamiseen lähteiltä, lähdesuojan rikkomiseen, luottamuksellisesta tiedosta maksamiseen, henkilökohtaisten kirjeiden ja valokuvien käyttöön ilman lupaa ja varmistamattomien tietojen julkaisemiseen. Myös Journalistin ohjeet¹³ kehottavat torjumaan monia kyselyssä esitetyistä väittämistä kuten rahan vastaanottamisen, joka voi johtaa painostukseen tai houkutteluun, jolla yritetään vaikuttaa tiedonvälitykseen (JO 2–3 §). Lisäksi rahan vastaanottaminen voisi johtaa journalistin aseman väärinkäyttöön ja henkilökohtaisen edun tavoitteluun (JO 4 §). Voi myös ajatella, että nykyisten kaupallisten sisällöntuottajien, sponsoroitujen bloggaajien ja piilomainonnan yleistyessä juuri taloudellinen riippumattomuus on se asia, joka erottaa journalistit muista toimijoista. Journalistit pitävät tärkeänä vaalia mainettaan riippumattomina toimijoina kaupallisuuden keskellä, jolloin luotettava tieto nousee aiempaa arvokkaammaksi.

Toinen opiskelijoiden vastauksissa selkeästi tuomittu asia oli toimittajan lähdesuojan rikkominen. Vastaajista 81 prosenttia oli sitä mieltä, että lähdesuojaa ei pitäisi missään tilanteissa murtaa. Lähdesuojaa eli tiedotusvälineiden oikeutta olla paljastamatta luottamuksellisia tietolähteitään onkin pidetty suomalaisen sananvapauden kannalta erittäin keskeisenä arvona. Se on kirjattu paitsi Journalistin ohjeisiin (JO 14 §) myös useammassa kohdassa Suomen lakiin. Suomessa lähdesuoja voidaan murtaa vasta oikeudenkäynnissä, jossa se katsotaan perustelluksi. Julkisudessa on aika ajoin ollut tapauksia, joissa on keskusteltu lähdesuojan murtamisesta esimerkiksi jonkin rikoksen selvittämiseksi. Näissä tapauksissa journalistit ovat yleensä aina vastustaneet lähdesuojaan koskemista. Joissain tapauksissa lähteet ovat myös yrittäneet käyttää lähdesuojaa hyväkseen ja hankkia sen avulla esimerkiksi rahaa. Näin kävi esimerkiksi MTV:n ja poliisin välisessä tapauksessa vuonna 2014 (Ukkola, Yle uutisten blogikirjoitus 18.11.2014).

Luottamuksellisesta tiedosta maksaminen, henkilökohtaisten kirjeiden ja valokuvien käyttö ilman lupaa ja varmistamattomien tietojen julkaiseminen olivat nekin suurimman vastaajajoukon mielestä tuomittavia, mutta silti noin joka kolmas vastaaja olisi valmis hyväksymään ne toisinaan. Pöytäriin, Väliverronen ja Ahvan (2014) ammattijournalisteille tehdyssä tutkimuksessa saatiin samansuuntainen tulos. He arvelevat esimerkiksi hyväksyvemmän suhtautumisen luottamuksellisesta tiedosta maksamiseen johtuvan siitä, että tiedoista maksaminen on yleistynyt

13 Journalistin ohjeet verkossa: www.jsn.fi/journalistin_ohjeet/

nykyisin muun muassa iltapäivälehdissä ja viihteellisissä jutuissa. Myös yleisön tuottamista kuvista ja videoista on usein luvattu palkkioita.

Osa vastaajista myös hyväksyisi juttujen julkaisemisen ilman kaikkien tietojen varmistamista. Tämä saattaa johtua uutiskilpailusta ja verkkojulkaisemisen aikapaineista. Kilpailun ja nopeuden nimissä saatetaan olla valmiita ottamaan riskejä tietojen oikeellisuuden suhteen ja luottaa siihen, että tietoja voidaan täydentää ja korjata myöhemmin. Tällainen mahdollisuus annetaan myös Journalistin ohjeissa (JO 13 §). Tietojen tarkistaminen on myös monessa suhteessa vaikeaa, aikaa vievää ja joskus lähes mahdotonta. Asiaa tutkineen Kuutin (2015) mukaan journalisteilta puuttuvat standardoidut toimintamallit ja riittävä koulutus faktojen tarkistamiseen. Tietojen tarkistamisessa olisi oleellista muun muassa tunnistaa miten luotettavana pidetty lähde on tuottanut informaation, onko kyseessä omia tavoitteitaan ajava lobbari, miten lähde on tuottanut kertomansa informaation eli perustuuko se esimerkiksi todenmukaisuuden arvailuun ja miten ajankohtaista informaation taustalla oleva tieto on (mt. 57–58). Syvälliseen paneutumiseen näihin asioihin nopeatempoisessa uutistyydyssä ei kuitenkaan usein ole mahdollisuutta.

Opiskelijoiden vastauksissa eniten mielipiteitä jakava asia oli uutistilanteiden rekonstruointi näyttelijöiden avulla. Vastaajista 44 prosenttia sallisi sen toisinaan mutta 48 prosenttia ei missään tilanteessa. Kielteinen suhtautuminen voi liittyä siihen, että vastaajat eivät näe rekonstruoinnin journalistista perustetta tai siitä saatavaa hyötyä riittävän suureksi verrattuna siihen, että se saattaa vaarantaa uutisvälityksen yleistä uskottavuutta. Lisäksi voi olla, että vastaajien mielessä on ollut ehtoja, että näyttelijöiden käytöstä on esimerkiksi kerrottava yleisölle. Vastaajilla ei kuitenkaan tässä kyselyssä ollut mahdollisuutta kommentoida valintojaan. Vastaava havainto journalistien hyötyjen ja uskottavuuden punnitsemisesta on tehty esimerkiksi tutkimuksessa, jossa kuvajournalisteja on pyydetty arvioimaan kuvituskuvien käyttöä uutiskontekstissa (Mäenpää 2008, 99–100).

Yli puolet vastanneista opiskelijoista piti toisinaan hyväksyttävänä (keltainen väri taulukossa) tyypillisesti tutkivaan journalismiin kuuluvia keinoja kuten vastentahtoisten haastateltavien painostamista, toimittajan pestautumista organisaation työntekijäksi, piilotettujen mikrofonien ja kameroiden käyttöä ja toimittajan tekeytymistä toiseksi henkilöksi. Nämä toimintatavat vaativat selvästi opiskelijoiden mielestä tapauskohtaista harkintaa mutta ovat kuitenkin joissain tilanteissa perusteltuja. Näin voi olla, jos esimerkiksi mainituilla keinoilla saatava tieto on yhteiskunnallisesti merkittävää eikä tietoa olisi muuten mahdollista hankkia. Journalistin ohjeet toteavat, että työtä tehdessään journalistin tulisi ilmoittaa ammattinsa ja pyrkiä hankkimaan tiedot mahdollisimman avoimesti. Kuitenkin jos yhteiskunnallisesti merkittävää tietoa ei voida muuten hankkia, journalisti voi käyttää myös tavallisuudesta poikkeavia keinoja (JO 9 §). Kyselyssä tai Journalistin ohjeissa ei kuitenkaan määritellä tarkemmin esimerkiksi sitä, missä menevät vaikkapa liiallisen painostamisen rajat. Ammattijournalisteille tehdyssä tutkimuksessa on kuitenkin tullut esiin, että noin kaksi kolmasosaa toimittajista sallisi lievemmät tiedonhankintakeinot kuten toistuvat puhelinsoitot ja saman asian kysymisen yhä uudestaan. Sen sijaan esimerkiksi uhkailua ei pidetty milloinkaan hyväksyttävänä. (Pöyhkäri, Väliaverron & Ahva 2014, 21.)

Kaikkein hyväksytyimmäksi opiskelijat arvioivat luottamuksellisten liike- tai viranomaisdokumenttien käytön ilman lupaa. Vastaajista 79 prosenttia oli sitä mieltä, että näin voi tehdä tietyissä tilanteissa. Viime aikojen suuret tietovuodot esimerkiksi Wikileaksinkin kautta, toimittajien niistä tekemät jutut ja keskustelu tiedon julkisuudesta ovat osaltaan vaikuttaneet opiskelijoiden mielipiteisiin asiassa. Toimittajille vuodetut, yhteiskunnallisesti merkittävät

dokumentit ovat myös tyypillistä journalistien havittelemaa suurten uutisten eli skuuppien materiaalia. Viranomaisten salassapitovelvollisuus ei myöskään sido mediaa. Lisäksi esimerkiksi *Journalisti*-lehden päätoimittaja kirjoittaa, että ”journalismin yleinen periaate on, että kaikki uutisen arvoinen tieto julkistetaan, kun siihen liittyvät tiedot ja muut ulottuvuudet on asianmukaisesti tarkistettu. Edes salaisen tiedon kertojan motiivit eivät ole merkityksellisiä, jos tiedot pitävät paikkansa ja ovat relevantteja” (Lappalainen, *Journalisti* 14/2014). Viranomaisilla puolestaan on tiedotusvelvollisuus monista yhteiskunnallisesti merkittävistä asioista. Toisaalta taas yksityisyydensuoja on asia joka sitoo sekä toimittajia että viranomaisia. Julkisen ja yksityisen rajanveto ja journalistien ja viranomaisten yhteistyö ei näissä ristipaineissa ole aina mutkatonta.

6.1 Journalismin etiikka ja vastaajakohtaiset erot

Eri vastaajaryhmien väliltä löytyi vain vähän eroja suhteessa eettisiin kysymyksiin. Kuitenkin kun tarkasteltiin yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden vastauksia rinnakkain näkyi, että ammattikorkeakouluopiskelijat olivat kaikissa etiikkaa koskevissa väittämässä useammin kieltävällä kannalla yliopisto-opiskelijoihin verrattuna. Yliopisto-opiskelijat taas korostivat vastauksissaan useammin tapauskohtaista harkintaa. Kahden väittämän kohdalla ero oli tilastollisesti merkitsevä. Luottamuksellisten liike- ja viranomaisdokumenttien luvaton käyttö ja piilotettujen mikrofonioiden tai kameroiden käyttö olivat asioita, joita valtaosa kaikista vastaajista piti toisinaan hyväksyttävänä. AMK-opiskelijoissa oli kuitenkin selkeästi enemmän niitä, joiden mielestä nämä toimintatavat eivät ole koskaan hyväksyttäviä (27–37 %). Yliopisto-opiskelijoilla vastaavat luvut ovat 12–19 %.

Vaikka opiskeluvuosillakaan ei näytä olevan suoraviivaista yhteyttä opiskelijoiden eettisiin näkemyksiin, muutaman väittämän kohdalla oli kuitenkin pieniä eroja. Alkuvaiheen opiskelijat suhtautuivat opinnoissaan pidemmällä olevia¹⁴ kielteisemmin esimerkiksi vastentahtoisten haastateltavien painostamiseen. Alkuvaiheen opiskelijoista 41 prosenttia ja loppuvaiheen opiskelijoista 29 prosenttia ei pitänyt haastateltavien painostamista koskaan hyväksyttävänä¹⁵. Toisaalta näkemykset menevät päinvastoin opiskelijoiden suhtautumisessa lähdesuojan rikkomiseen. Alkuvaiheen opiskelijoista 78 prosenttia ja loppuvaiheen opiskelijoista 86 prosenttia ei pitänyt lähdesuojan rikkomista koskaan hyväksyttävänä. Opinnoissaan pidemmällä olevat suhtautuivat siis ehdottomammin lähdesuojan rikkomiseen mutta hyväksyivät enemmän tapauskohtaista harkintaa muun muassa haastateltavien painostamisessa kuin opintojen alkuvaiheessa olevat opiskelijat.

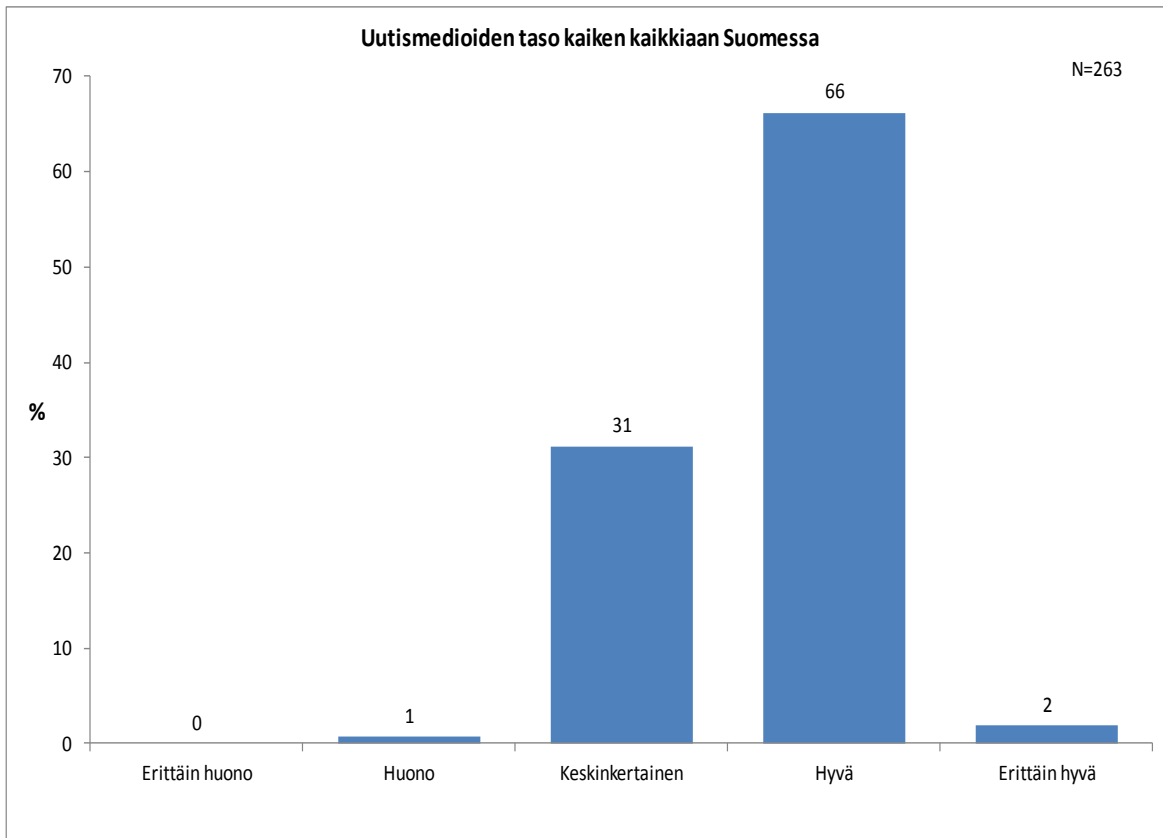
7 Uutisvälineiden taso ja suomalaisen laatujournalismin ongelmat

Opiskelijat arvioivat suomalaisten uutismedioiden tason pääosin hyväksi. Kun kaikki erilaiset välineet niputettiin yhteen, 68 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että uutismedioiden taso on Suomessa vähintään hyvä. Silti 31 prosenttia vastaajista piti tasoa korkeintaan keskinkertaisena.

¹⁴ Alkuvaiheen opiskelijoilla tarkoitetaan tässä 1. ja 2. vuosikurssin opiskelijoita ja loppuvaiheen opiskelijoilla 3., 4. ja 5. vuosikurssiin opiskelijoita.

¹⁵ Ero on tilastollisesti melkein merkitsevä $p=.05$.

Kuvio 8: Opiskelijoiden näkemykset uutismedioiden tasosta Suomessa

Kun tarkastellaan opiskelijoiden arvioita välineittäin, televisiouutiset arvoitiin kaikkein laadukkaimmiksi. Vastaajista 82 prosenttia piti televisiouutisia vähintään hyvätasoisina. Sanomalehtiuutisissa vastaava luku oli 73 prosenttia, radiouutisissa 65 prosenttia mutta verkkouutisissa vain 29 prosenttia. Lähes puolet vastaajista (48 %) piti suomalaisia verkkouutisia keskinkertaisina ja 23 prosenttia arvioi ne huonoiksi tai erittäin huonoiksi. Verkkouutisten saama huonohko arvio on mielenkiintoinen, mutta tämän kyselyn perusteella on mahdoton sanoa, minkälaisia tai minkä sisällöntuottajan verkkouutisia eri vastaajat ajattelivat tähän kysymykseen vastatessaan. Voi olla, että esimerkiksi korostuneet nopeustavoitteet tai sensaatiohakuisten otsikoiden, viihteellistyneen sisällön ja klikkausten metsästyksen yleistymisen ovat aiheuttaneet inflaatiota verkkouutisille kaiken kaikkiaan.

Avovastauksissa osa opiskelijoista toi esiin välinekohtaisen erottelun ongelmallisuuden ja vanhanaikaisuuden. Monessa mediatalossa tehdään nykyisin versioita samasta uutisesta printtiin ja verkkoon ja joissain myös radioon ja/tai televisioon. Saman mediaorganisaation eri välineiden välillä laatueroja tuskin pidetään niin suurina kuin eroja jonkun toisen organisaation tuottamiin sisältöihin. Toisin sanoen on mahdollista, että erot syntyvätkin luotettavina ja vähemmän luotettavina pidettyjen mediatalojen välille – eivätkä niinkään eri julkaisualustojen välille.

Kyselyyn vastanneita opiskelijoita pyydettiin myös arvioimaan väittäminä esitettyjä laatujournalismin mahdollisia uhkatekijöitä Suomessa sen mukaan, millaisena ongelmana he pitivät kutakin väitettä. Vastaukset on koottu seuraavaan taulukkoon.

Taulukko 6. Suomalaisen laatujournalismin uhkatekijät opiskelijoiden näkemyksen mukaan¹⁶

	Ei uhkaa	Pieni uhka	Kohtalainen uhka	Suuri uhka	Erittäin suuri uhka
Riittämättömät taloudelliset resurssit	0	5	25	41	29
Kiihtynyt työtahti	2	8	25	33	31
Journalismin markkinasuuntautuneisuus	2	9	34	32	22
Omistuksen keskittyminen	1	9	38	39	14
Mainostajien vaikutus journalistisiin sisältöihin	4	23	33	27	12
Lisääntyvä turvautuminen freelance-toimittajiin	13	28	31	21	8
Median ulkomainen omistus	8	31	37	18	6
Markkinointiviestintä ja lobbaajat	8	35	37	16	5
Itsesensuuri	11	31	37	16	4
Median ja poliitikkojen välinen salainen yhteistyö	15	42	26	12	5
Verkkoympäristön aiheuttama kilpailu esim. kansalaisjournalismi	22	36	27	14	2
Journalismin puolueellisuus	14	45	27	10	4
Heikko ammatillinen etiikka	20	39	24	12	6
Toimittajien tiedon saanti	19	42	29	9	2
Puutteellinen ammatillinen koulutus	24	39	24	8	5
Journalistikoulutuksen laatu	32	36	26	4	2
Valtion sekaantuminen median toimintaan	18	51	22	9	1
Oikeudellinen sääntely	21	50	20	7	1
Journalisteihin kohdistuvat fyysiset uhkatekijät	32	48	11	5	3
Sensuuri	36	48	11	3	2

Suurimpina uhkina suomalaisen journalismin laadulle pidettiin taloudellisia paineita, kuten riittämättömiä taloudellisia resursseja, kiihtynyttä työtahtia, journalismin markkinasuuntautuneisuutta ja omistuksen keskittymistä. Sen sijaan valtion tai politiikan vaatimuksiin liittyvät uhkat kuten valtion sekaantuminen median toimintaan, median oikeudellinen sääntely, median ja poliitikkojen välinen salainen yhteistyö, sensuuri ja journalisteihin kohdistuvat fyysiset uhkatekijät koettiin vähäisiksi tai ei lainkaan journalismin laatua uhkaaviksi tekijöiksi suomalaisessa sananvapauden kontekstissa. Esimerkiksi journalisteihin kohdistuvia fyysisiä uhkatekijöitä ei pidetä suurena riskinä Suomessa, mutta hyvin todennäköisesti suomalaiset opiskelijat ovat tietoisia, että tällaisia riskejä esiintyy Suomea enemmän esimerkiksi sotaa käyvissä maissa.

Myös Stigbrandin ja Nygrenin (2013, 109–110) tutkimuksessa Ruotsin, Suomen, Viron, Puolan ja Venäjän opiskelijat pitivät taloudellisia uhkia kaikkien suurimpina ongelmina laatujournalismin tulevaisuutta ajatellen. Heidänkin tutkimuksessaan valtioon ja politiikkaan liittyvät uhkat koettiin vähäisemmiksi, mutta näissä asioissa löytyi eroja eri maiden väliltä. Valtion suunnasta tulevat ja

16 Taulukkoon on merkitty punaisella ne lukemat, jotka osoittavat niitä uhkatekijöitä, joita yli puolet vastaajista pitää suurena tai erittäin suurena uhkana laatujournalismille. Virheällä on merkitty ne lukemat, jotka osoittavat asioita, joita yli puolet vastaajista pitää vähän tai ei lainkaan uhkaavina. Sinisellä merkityt lukemat kertovat mielipiteiden jakautumisesta.

journalisteihin henkilöinä kohdistuvat uhkat koettiin Pohjoismaita suuremmiksi Venäjällä, Virossa ja Puolassa. Vastauksissa heijastuivat viime vuosien lehdistönvapauteen ja muihin mediarajoituksiin liittyvät tapahtumat muun muassa Venäjällä.

Tämän tutkimuksen vastaajien mielipiteitä eniten jakaneita asioita olivat osa taloudellisiin paineisiin liittyvistä väitteistä kuten median ulkomainen omistus, markkinointiviestintä ja lobbaajat, mainostajien vaikutus journalistisiin sisältöihin ja itsesensuuri. Omistajat ja mainostajat saattavat opiskelija-toimittajien näkökulmasta katsottuna asettua hiukan etäälle omasta kokemuksesta, minkä vuoksi näiden tekijöiden vaikutusten arvioinnissa on hajontaa.

Lisääntyvä turvautuminen freelancer-toimittajiin ja sen vaikutukset laatujournalismille jakoivat myös vastaajien mielipiteitä. Osa ei pitänyt freelancereita minkäänlaisena uhkana laatujournalismille mutta noin joka kolmas vastaaja piti freelancer-työn lisääntymistä joko pienenä tai kohtalaisena uhkana. Ristiriitaa tämän kysymyksen kohdalla saattoi aiheuttaa se, että osa opiskelijoista ajattelee freelancerin työn yhdeksi mahdolliseksi uravaihtoehdoksi itselleen. Kyselylomakkeen kohdassa, jossa kysyttiin tulevaisuuden työtoiveita, freelancer-vaihtoehdon valitsi 8 prosenttia vastaajista. Toisaalta opiskelijat ovat hyvinkin perillä viime vuosien kiivaasta keskustelusta, jota on käyty useiden suomalaisten mediatalojen freelancer-sopimuksista. Osa sopimuksista on pidetty työntekijöiden kannalta niin heikkoina, että esimerkiksi Journalistiliitto on kampanjoinut sopimusten allekirjoittamista vastaan. Freelancereiden kannalta ongelmallista on ollut erityisesti mediatalojen pyrkimykset ostaa sopimuksilla itselleen kaikki oikeudet tuotettavaan materiaaliin ja niiden jatkokäyttöön ilman erillistä korvausta. Yksittäisten journalistien lisäksi tämä asettaa ongelmia muun muassa journalismin etiikalle. Jutuissa haastateltujen ihmisten lausuntoja ja kuvia saatetaan käyttää myöhemmin eri yhteyksissä ilman, että haastateltava tai jutun tekijä voi mitenkään vaikuttaa tai edes saada tietää asiasta. Tämän huolen ovat tuoneet esiin muun muassa Lehtosen (2013, 36–41) haastattelemat nuoret toimittajat, joista moni työskenteli itse freelancerina.

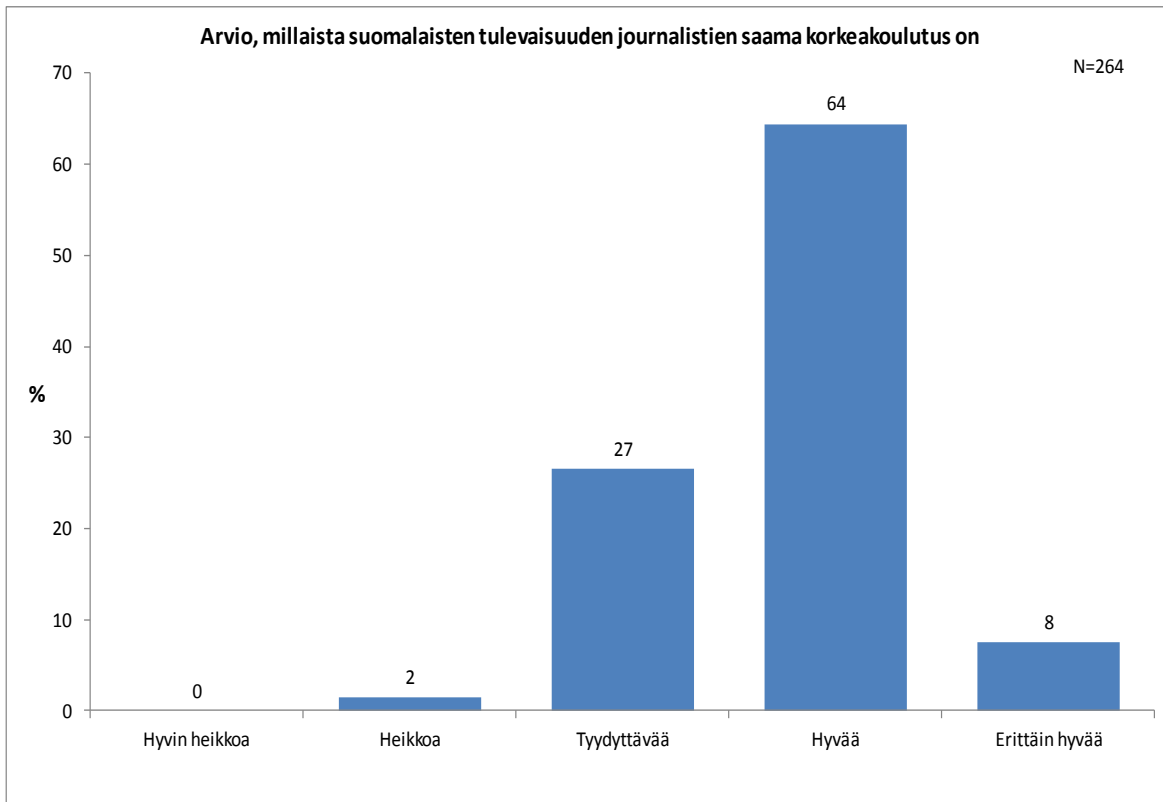
Vastaajat eivät sen sijaan pitäneet journalistien etiikkaan tai koulutukseen liittyviä asioita uhkana laatujournalismille. Opiskelijat olivatkin pääosin tyytyväisiä saamaansa journalismin alan korkeakoulutuksen tasoon (kuvio 9) ja, kuten edellä esitetystä graafista (kuvio 8) käy ilmi, myös suomalaisten tiedotusvälineiden uutisjournalismin tasoon.

Kun opiskelijoilta kysyttiin, kuinka optimistisiä tai pessimistisiä he ovat ylipäättään suomalaisen laatujournalismin tulevaisuuden suhteen, 43 prosenttia oli optimistisiä, 19 prosenttia pessimistisiä ja 38 prosenttia ei ollut optimistisiä eikä pessimistisiä. Keskitien valinneiden 38 prosentin vastauksen voi tulkita tarkoittavan sitä, että vastaajat ovat epävarmoja tulevaisuuden kehityksestä eivätkä osaa sanoa, onko journalismi menossa parempaan vai huonompaan suuntaan.

8 Opiskelijoiden näkemyksiä toimittajakoulutuksesta ja tulevaisuudesta

Suurin osa (72 %) kyselyyn vastanneista arvioi suomalaisen journalismin ja viestinnän alan korkeakoulutuksen vähintään hyväksi. Vastaajista 27 prosenttia piti koulutusta tyydyttävänä ja vain muutama (2 %) huonona.

Kuvio 9: Opiskelijoiden näkemykset koulutuksen laadusta

Sen sijaan kun opiskelijoilta kysyttiin, onko journalismin opiskelu korkeakouluasteella heidän mielestään edellytys hyväksi toimittajaksi tulemiselle, osa vastaajista toi avovastauksissa esille melko negatiivisiakin ajatuksia koulutuksesta. Esimerkiksi yliopisto-opintojen teorian ja käytännön suhde jakoi mielipiteitä: osa toivoi enemmän käytännön opetusta ja osa taas kaipasi laaja-alaisempaa ja yleissivistävämpää koulutusta. Muutama koki koulutuksen laahaavan alan kehityksen jäljessä.

”Alan koulutus laahaa tällä hetkellä perässä, sillä ala on muuttunut nopeammin kuin koulutus.”

”Yliopiston opetus ei pysy mukana journalistisessa kehityksessä. Tampereen yliopiston opetus on edelleen printti- ja uutispainotteista. Vierailijaprofessorien kurssit piristävät kurssivalikoimaa, mutta muutoin vuosikausia lähes muuttumattomina säilyneiden tv-, pdf radio- ja lehtityönkurssien kahlaaminen on välillä puuduttavaa. [...] Yliopisto ei hyödynnä opetuksessaan yhteistyötä esimerkiksi Mediapoliksen tai Aamulehden kanssa.”

Muutamit opiskelijat kritisoivat myös esimerkiksi eri välineiden, kuten sanomalehden, verkon, radion ja televisiotyön, eriytettyä opetusta. Tampereen yliopiston osalta tilanne opetuksessa oli kuitenkin jo jonkin verran muuttunut tutkimusentekohetkeen verrattuna, kun opetussisältöjä uudistettiin voimakkaasti syksyllä 2015.

Lopulta suurin osa (68 %) oli melko tai täysin samaa mieltä siitä, että korkeakouluopinnot ovat edellytys hyväksi toimittajaksi tulemiselle. Noin kolmannes vastaajista (32 %) ei pitänyt alan korkeakouluopintoja edellytyksenä sille, että voisi työskennellä toimittajana hyvin. He perustelivat mielipidettään muun muassa sillä, että alalla on paljon hyviä toimittajia, joilla ei ole

korkeakoulututkintoa. Toisaalta moni piti korkeakouluopintoja ja hyvää yleissivistystä sinänsä toimittajalle tärkeinä, mutta osa vastaajista oli sitä mieltä, että jonkun muun alan korkeakouluopinnoista voisi olla journalismiopintojen lisäksi tai sijaan enemmän hyötyä toimittajan työssä.

”[...] Jos ihminen on kiinnostunut ja perehtyy yhteiskuntaan seuraten maailmaa ja lukien kirjallisuutta yhteiskunnasta, hänestä voi tulla Suomen paras toimittaja. Ei tutkinto tee journalistia. Tietysti korkeakouluopiskelijana toivon, että opinnot nähdään tietynä mittarina siitä, millaisen puristimen läpi olen jo päässyt.”

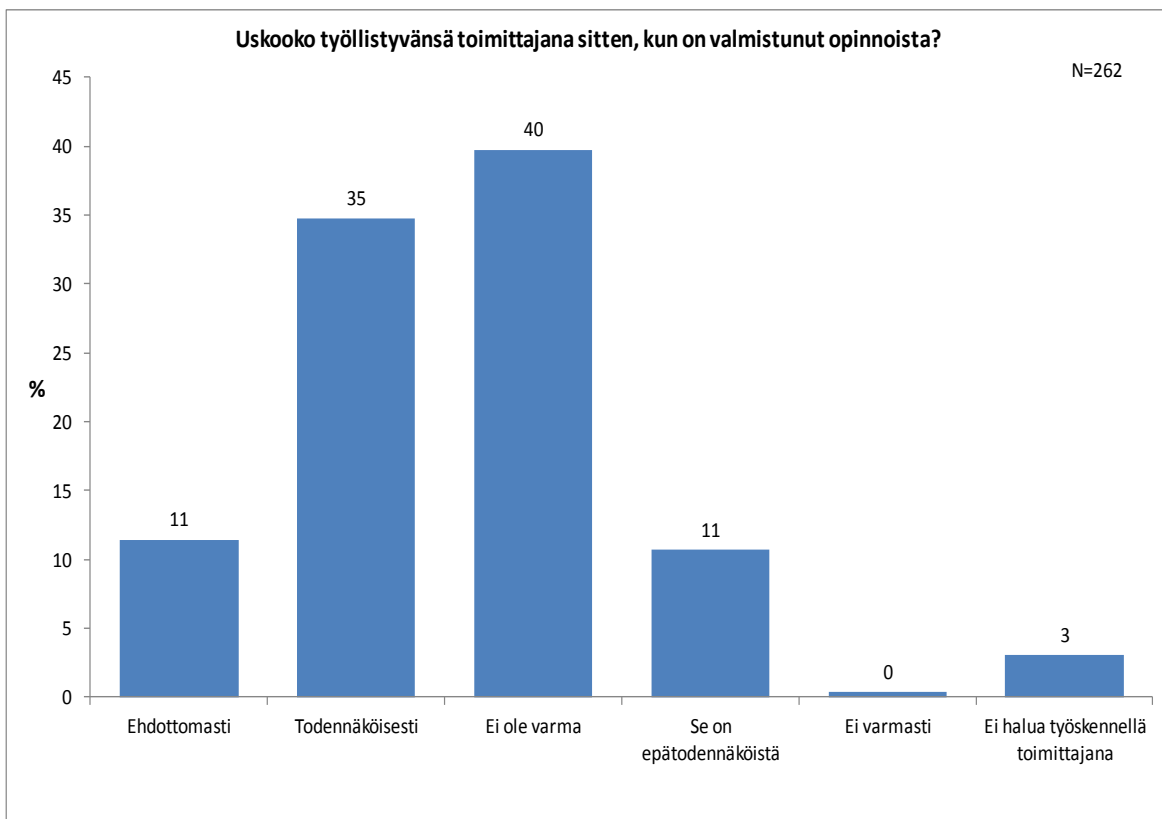
Muutamit toivat myös esiin sen, että kysymyksenasettelun ehdottomuus oli häirinnyt heitä. Kysymyksen voi tulkita niin, että siinä väitetään ainoastaan korkeakouluopintojen takaavan hyvän menestyksen toimittajan työssä. Tämän johdosta moni korosti vastauksessaan, että hyväksi toimittajaksi voi tulla montaa eri reittiä ja monesta erilaisesta taustasta, ja että tätä moninaisuus olisi hyvä säilyttää ammattikunnassa myös tulevaisuudessa.

Samaan tapaan ammattijournalisteille suunnatussa kyselyssä on tullut esiin, että journalismin ammattilaisuuden rajan määrittelemisen ei ole täysin selkeätä ammattilaisille itselleen. Esimerkiksi Picardin (2015) pääosin Yhdysvalloissa ja Euroopassa tekemän journalistikyselyn mukaan ammattilaiset ovat yhtä mieltä siitä, että journalistinen työ edellyttää ammattimaisia työkäytäntöjä. Sen sijaan vastaajat olivat epävarmempia siitä, mikä tekee jostakusta journalistin. Esimerkiksi journalistisiin organisaatioihin tai ammattiyhdistyksiin kuulumisen tai yliopistokoulutus ei heidän mielestään täysin määritä sitä, ketä voidaan pitää journalistina. Kyselyssä lähes puolet vastaajista (47 %) oli muun muassa sitä mieltä, että kuka tahansa, joka noudattaa työssään journalistisia käytäntöjä, on journalisti riippumatta siitä, miten hän ansaitsee elantonsa. (Mt. 12–17.) Picardin raportissa ei kuitenkaan määritelty tarkemmin sitä, mitä journalistisilla käytännöillä kyselyssä tarkoitettiin.

Käsillä olevan tutkimuksen tulevaisuuden työllistymistä luotaavista kysymyksistä käy ilmi, että valtaosa (74 %) vastanneista pitää todennäköisenä, että tulee valmistumisensa jälkeen pyrkimään toimittajan töihin. Sen sijaan 18 prosenttia ei ole vielä varma uravalinnastaan, ja 7 prosenttia pitää toimittajan ammattia epätodennäköisenä tavoitteena itselleen. Vastausten jakauma on looginen, koska tutkimuksen vastaajiksi pyydettiin nimenomaan journalistikoulutuksessa olevia ja erityisesti toimittajan ammattiin tähtääviä opiskelijoita.

Tulevaisuudenuskossaan opiskelijat jakautuivat suurin piirtein kahtia (kuvio 10). Vähän vajaa puolet oli niitä, jotka uskoivat varmasti tai todennäköisesti työllistyvänsä toimittajina opintojensa jälkeen (46 %), kun taas reilu puolet (51 %) piti työllistymistä epävarmana tai epätodennäköisenä. Kolme prosenttia vastasi, että ei halua työskennellä toimittajana.

Kuvio 10. Opiskelijoiden näkemykset työllistymisestä opintojen jälkeen

Jakauma oli suurin piirtein samannäköinen, kun asiaa tarkennettiin vielä kysymällä ”Uskotko pystyväsi elättämään itsesi pelkästään toimittajan ammatilla?”. Tässä kysymyksessä epävarmojen osuus oli hiukan edellistä suurempi (55 %) ja toimittajan työllä elämiseen uskovien määrä vähän pienempi (40 %). Avovastauksissa opiskelijat toivatkin esiin useita työllistymiseen liittyviä huolia. Alan tulevaisuuden epävarmuus, työpaikkojen vähyyks, kiristynyt työtahti ja vaatimukset monen välineen hallitsemisesta nousivat esiin monissa vastauksissa.

”[...] Hyvin moni luennoitsija voivottelee alavalintaamme ja ohjaa meitä esimerkiksi viestintäalalle. Yhä useampi meistä joutuu freelanceriksi, mutta siihen valmistautumista koulutus ei yliopistossa tue. Tarvitsemme lisää tukea yrittäjyyteen ja käytännön esimerkkejä mm. juttujen myymisestä. Tulevaisuudessa itsensä voivat elättää toimittajana vain ne, joilla todella on palo ammattiin sekä sinnikkyyttä. Olen nähnyt jo tässä vaiheessa monen luovuttavan uran suhteen, koska kesätöitä ei ole herunut.”

”Journalismin tulevaisuus ja työtilanne alalla vaikuttavat sen verran epävarmoilta, että aion opiskella maisterivaiheessa kasvatustiedettä ja näin hankkia itselleni opinto-ohjaajan pätevyyden. On kuitenkin mahdollista, että työskentelen myös toimittajana, sillä se on alalla mahdollista pelkällä kandidaatin tutkinnolla.”

Edellä esitetyistä sitaateista käy ilmi, että journalismin opiskelijat miettivät myös muita uravaihtoehtoja toimittajan työn sijaan ja rinnalle. Jotkut myös ajattelivat tekevänsä toimittajan työtä jonkin aikaa ja vaihtavansa myöhemmin muihin tehtäviin esimerkiksi koulutuksen tai viestinnän aloille. Opiskelijat ovat aikaisempien työkokemustensa tai kesätyöhakujensa perusteella hyvin tietoisia alan realiteeteista. Opiskelijoita huolestaa eniten työllistyminen opintojen jälkeen,

kun taas nuoria, määräaikaissa työsuhteissa olevia toimittajia vaivaa epävarmuus työn jatkumisesta (Lehtonen 2013, 22–31). Sitä vastoin pidempään, vakituisesti työskennelleitä arveluttaa työssä jaksaminen ja jatkuva vaatimus uusien taitojen omaksumisesta (Nikunen 2011, 15–18; jaksamisesta myös Jyrkiäinen 2008, 36).

Ensimmäisessä sitaatissa mainittu freelancer-työ ja oman osaamisen markkinoiminen nousivat keskeisiksi teemoiksi myös Lehtosen (2013) tekemien nuorten toimittajien haastatteluissa. Näiden haastattelujen mukaan moni nuori toimittaja oli kuitenkin valinnut freelancerina työskentelyn itse ja piti sitä mielekkäämpänä vaihtoehtona mediatalojen jatkuviin pätikätyösopimuksiin verrattuna. (Mt. 31–35.) Sen sijaan oman osaamisen markkinoimisen ja itsen brändäämisen nuoret toimittajat kokivat ristiriitaisesti: ne koettiin yhä tärkeämmiksi nykyisessä työelämässä mutta samaan aikaan osa toimittajista ei kokenut niitä lainkaan luontevina itselleen. Lehtonen on löytänyt kolme tapaa, joilla brändäys voi olla läsnä toimittajan työssä: yleisösuhteen lujittajana, kirjoittamisen tyylikeinona ja toimittajaprofiilin luomisena. Toimittajaprofiilin luominen liittyy henkilöbrändäykseen, joka on nähty osana länsimaisen kulttuurin muutosta kohti promootiokulttuuria (*promotional culture*). Siinä kaikella viestinnällä pyritään johonkin henkilöä itseään hyödyttävään tavoitteeseen, kuten työuran rakentamiseen. (Mt. 2013, 80–89; promootiokulttuurista Wernick 1991.)

Työllistymisen lisäksi muita esiin nousseita asioita oli muun muassa kiristynyt työtahti, joka mietitytti opiskelijoita paitsi oman jaksamisen myös työn laadun näkökulmasta.

”[...] Kilpailu alalla saa monet alistumaan tekemään vähemmän kriittistä journalismia ja jopa mainosmaisia juttuja, jos sellaisia pyydetään. Lisäksi vaatimus yhä nopeammasta uutisten tuottamisesta johtaa väistämättä lisääntyviin virheisiin, kun faktoja ei ehdi tarkistaa kunnolla ja monesta lähteestä. Näkemykseni perustuu useampaan suomalaiseen maakunta- ja paikallislehteen.”

Tietojen varmistaminen onkin yksi nykyjournalismin ristiriitaisuuksista. Yhtäältä kiihtyneen verkkouutiskilpailun myötä siihen ei tunnu olevan riittävästi aikaa. Toisaalta varmistamiseen on yhä enemmän paineita, koska verkosta on saatavilla paljon erilaisia lähteitä, joiden luotettavuutta pitäisi pystyä arvioimaan. Toimittajien faktantarkistustaidoissa ja kriittisessä ajattelussa on myös sanottu olevan parantamisen varaa (Kuutti 2015, 57–65). Toisaalta monen opiskelijan vastauksista tuli myös esiin toivoa ja näköaloja uusiin suuntiin.

”[...] Uskon, että ihmiset ovat valmiita maksamaan hyvästä tekstistä kirjoitettuna omalla äidinkielellään. Uskon myös, että teknologia avaa täysin uusia mahdollisuuksia journalistisen datan visualisointiin. Ja oman taustani nähden, jos en saa töitä toimittajana, niin voin aina etsiä muita hommia julkishallinnosta tai tutkimusmaailmasta.”

”Mielestäni eri media-alan opiskelijoiden pitäisi tehdä enemmän yhteistyötä, jotta Suomeen saataisiin muodostettua uusia, mielenkiintoisia projekteja. Myös teatterin kanssa tarvitaan lisää yhteistyötä.”

”[...] Alalla on valtavasti vaihtoehtoja ja liikkumavaraa eri suuntiin.”

”Kysymyksissä ei ollut ollenkaan mukana yrittäjyyttä ja kuitenkin se on realistinen vaihtoehto medianomin koulutuksen saaneille. Myös datajournalismi ja infografiikka, koodaaminen ym. ovat varsinaisen perinteisen toimittajan työn ohella mahdollisia työllistäjiä.”

9 Yhteenveto

Raporttiin on tiivistetty alkuvuodesta 2015 tehdyn journalistiopiskelijatutkimuksen tuloksia Suomesta. Päähavaintoina voi sanoa, että tutkimuksessa opiskelijat näyttäytyvät hyvin yhtenäisenä ryhmänä oppilaitoksesta ja opintovuosista riippumatta. Lisäksi opiskelijat ovat pitkälti sosiaalistuneet toimittajien ammattikuntaan jo opiskeluvaiheessa. Tämän voi päätellä siitä, että opiskelijoiden näkemykset ovat monelta osin yhteneväisiä vastaavien ammattitoimittajille tehtyjen kyselyjen tulosten kanssa.

Suurin osa journalistikoulutuksessa olevista opiskelijoista haluaa tulevaisuudessa työskennellä toimittajana, ja neljännes kaikista vastaajista haluaisi erityisesti toimittajaksi aikakauslehteen. Moni haluaisi panostaa hyvien journalistien tarinoiden kertomiseen ja vaalia samalla perinteisiä journalistisia käytäntöjä kuten esimerkiksi objektiivisuutta. Samaan aikaan epävarmuus työllistymisestä ja huoli alan tulevaisuudesta tulee selvästi esiin vastauksissa. Sanomalehtien lukemisen romahtaminen nuorten keskuudessa, laskevat tilauskannat ja monien mediatalojen viimeaikaiset irtisanomisuutiset ovat todennäköisesti yksi syy siihen, miksi aikakauslehdet kiinnostavat opiskelijoita sanomalehtiä enemmän tulevaisuuden työpaikkoina. Näiden tekijöiden lisäksi tyypillinen itseilmaisullinen motivaatio alalle hakeutumisessa voi osaltaan vaikuttaa siihen, että feature-tyyppiseen julkaisemiseen keskittyneet aikakauslehdet ovat opiskelijoista kiinnostavampia tulevaisuuden työnantajia kuin vaikkapa sanomalehdet tai verkkomedia.

Tärkeimmät syyt hakeutua opiskelemaan journalismia liittyvät siis itseilmaisuun ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Motivaatiotekijöissä neljän kärjessä ovat luovuus, kirjoittamisesta nauttiminen, erilaisten ihmisten tapaaminen ja vaihteleva työ. Lisäksi opiskelijat arvioivat journalistien tärkeimmäksi tehtäväksi tarinoiden kertomisen. Tarinallisuudella ja opiskelijoiden henkilökohtaisilla kyvyillä ja kiinnostuksenkohteilla voikin ajatella olevan yhteyttä. Journalismin tyyliä yhä useammin nousevassa tarinallisuudessa on kyse asiapitoisten uutisjuttujen paketoimisesta yleisölle kiinnostavaan ja helposti lähestyttävään muotoon. Tällainen paketoiminen vaatii toimittajalta tietynlaisia ominaisuuksia kuten luovuutta ja kirjallisia kykyjä, joita opiskelijat kokevat itsellään olevan. Lisäksi tarinallisuuden ja itseilmaisun korostuminen voivat liittyä journalismin taloudellisiin reunaehtoihin, joissa korostuvat kilpailu, henkilökohtainen pärjääminen ja juttujen ”myyvyys”.

Samalla perinteiset journalistien tehtävät, kuten vallan vahtikoiran rooli ja objektiivinen raportoija, näkyvät sekä opiskelijoiden motivaatioita että journalistien roolia luotaavissa kysymyksissä. Lisäksi aktiivisen yhteiskunnallisen toimijan rooli tuntuu vetoavan nuoriin opiskelijoihin. He eivät tyydy passiiviseen raportointiin vaan haluavat vaikuttaa julkisiin asioihin ja edistää journalismin avulla tärkeäksi kokemiaan asioita kuten esimerkiksi suvaitsevaisuutta. Suvaitsevaisuus onkin alue, jossa opiskelijat vaikuttavat selvästi aloitteellisemmilta kuin jo ammatissa toimivat journalistit.

Journalistien perinteisten ja uudempien roolien rinnakkainen näkyminen vastauksissa kertoo siitä, että uudet roolit eivät suinkaan ole korvaamassa vanhoja vaan täydentämässä niitä. Opiskelijat pitävät tärkeinä perinteisiä journalismin ydintehtäviä mutta ymmärtävät myös nykypäivän journalismin tekemisen realiteetteja kuten kovaa kilpailua ja kaupallisia intressejä. Nämä muutokset

nykypäivän ja tulevaisuuden journalistien toimintaympäristössä pakottavat ammattilaisia sopeuttamaan työtapojaan muuttuneisiin vaatimuksiin nähden.

Vaikka tämän tutkimuksen perusteella ei voikaan tehdä päätelmiä siitä, miten journalismi on mahdollisesti muuttunut, niin kysyttäessä opiskelijoiden mielipiteitä laatujournalismia uhkaavista tekijöistä, vastaukset liittyvät nimenomaan taloudellisiin paineisiin. Yli puolet listasi laatujournalismin suurimmiksi haastajiksi resurssipulan, kiihtyneen työtahdin, markkinasuuntautuneisuuden ja mediaomistuksen keskittymisen. Taloudelliset paineet luovat reunaehdoja työn tekemiselle ja kiristävät esimerkiksi tietojen oikeellisuuden varmistamiseen käytettävissä olevaa aikaa. Etiikkaa kartoittavissa kysymyksissä yli puolet vastaajista (63 %) ei pitänyt varmistamattomien tietojen julkaisemista koskaan hyväksyttävänä. Kiire ja oikeiden tietojen välittämisen ihanne saattavat näin ollen aiheuttaa ristiriitaa, joka voi vaikuttaa toimittajan ammatilliseen identiteettiin. Jos työtä ei ehdi tekemään niin hyvin kuin haluaisi, se voi olla yksi syy siihen, miksi hektisen uutistyon sijaan esimerkiksi aikakauslehdet houkuttelevat nyt enemmän opiskelijoita.

Huoli ja epävarmuus journalismin tulevaisuudesta ylipäättään näkyvät myös opiskelijoiden työllistymistä koskevien kysymysten vastauksissa. Opiskelijat ovat pääosin tyytyväisiä saamaansa koulutukseen ja suomalaisen journalismin laatuun. Sen sijaan tulevaisuudenuskon suhteen opiskelijat jakautuivat suurin piirtein kahtia. Noin puolet uskoi työllistyvänsä toimittajana ja toinen puoli vastaajista piti työllistymistä vähintään epävarmana. Toisaalta moni arvioi journalistikoulutuksen avaavan ovia myös monille muille luovan työn aloille ja näki sitä kautta omat työllistymisnäkönsä valoisampina.

Lähteet

Andersson, Ulrika & Wadbring, Ingela (2015) Public interest or self-interest? How journalism attracts future journalists. *Journal of Media Practice*, Vol. 16, No. 2, 126–138.

<http://dx.doi.org/10.1080/14682753.2015.1041805>

Haavisto, Ilkka & Kiljunen, Pentti (2011) *Maailman paras maa. EVA:n kansallinen arvo- ja asennetutkimus 2011*. Helsinki: Taloustieto. Saatavilla: www.eva.fi/wp-content/uploads/2011/03/Maailman-paras-maa.pdf (viitattu 19.8.2015).

Heinonen, Ari (1995) *Vahtikoiran omatunto. Journalismin itsesääntely ja toimittajat*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitoksen julkaisuja sarja A 84/1995.

Hovden, Jan Fredrik & Ottosen, Rune (Tulossa 2015) Quo Vadis? The professional orientation of Nordic journalism students. Kirjan luku tulevassa teoksessa *Nordic journalism students*. Nordicom.

Hovden, Jan Fredrik (2008) *Profane and Sacred. A study of the Norwegian Journalistic Field*. Academic dissertation. University of Bergen.

Hujanen, Jaana (2005) Kiinnostava, kiinnostavampi, nuorekas? Tulevaisuuden yleisö bisnesmedian etsimessä. Teoksessa Jari Ojala & Turo Uskali (toim.) *Mediajättien aika: uusia heikkoja signaaleja etsimässä*, 273–294. Jyväskylä: Gummerus.

Jokinen, Lotta (2014) *Arjen opas vai oiva markkinointikanava? Miten lukijat kokevat palvelujournalismin*. Pro gradu -tutkielma, tiedotusoppi, Tampereen yliopisto.

Jyrkiäinen, Jyrki (2008) *Journalistit muuttuvassa mediassa*. Tampereen yliopisto, tiedotusopin laitos, julkaisuja, sarja B50.

Kantola, Anu (2012) From gardeners to revolutionaries: The rise of the liquid ethos in political journalism. *Journalism*, 14(5), 606–626.

Kantola, Anu (2011) Notkean journalismin nousu. Teoksessa: Anu Kantola (toim.) *Hetken hallitsijat. Julkinen elämä notkeassa yhteiskunnassa*. Helsinki: Gaudeamus, 115–141.

Koljonen, Kari (2013) *Kriisi journalismissa. Kansakunnan katastrofit ja muuttuva professio*. Tampere: Tampere University Press, Acta Universitas Tamperensis 1842.

Kuutti, Heikki (toim.) (2015) *Todenmukainen journalismi*. Jyväskylän yliopiston viestintätieteiden laitos. Jyväskylä: Grano.

Lappalainen, Markku (2014) Lähdesuoja ei ole kaupan. *Journalisti* 14/2014. Saatavilla: www.journalisti.fi/artikkelit/2014/14/lhdesuoja-ei-ole-kaupan/ (viitattu 30.6.2015).

Lehtonen, Pauliina (2013) *Itsensä markkinoijat. Nuorten journalistien urapolut ja yksilöllistyvä työelämä*. Tampere: Suomen yliopistopaino Oy – Juvenes Print.

Mäenpää, Jenni (2008) *Muokkausta ja manipulaatiota. Digitaalisen kuvankäsittelyn rajat suomalaisissa sanoma- ja aikakauslehdissä*. Tampere: Tampere university press.

Nikunen, Kaarina (2011) Ikään katsoen: Talouslaman vaikutuksia suomalaisissa toimituksissa. Journalismikritiikin vuosikirja 2011, *Media & Viestintä* 1/2011, 9–21.

- Picard, Robert G. (2015) *Journalists' Perceptions of the Future of Journalistic Work*. Tutkimusraportti. Reuters Institute for the Study of Journalism. May 2015.
- Pöyhtäri, Reeta, Väliverronen, Jari ja Ahva, Laura (2014) *Mistä on suomalainen toimittaja tehty? Worlds of journalism -surveyn tuloksia Suomesta*. Tampere Research Centre for Journalism, Media and Communication – COMET. University of Tampere.
- Reunanen, Esa & Koljonen, Kari (2014) *Toimittajan sanansijat*. Tampere: Tampere University Press.
- Ruoho, Iris & Torkkola, Sinikka (2010). *Journalismin sukupuoli*. Tampere: Vastapaino.
- Sihvonen, Henna (11.9.2013) Korkeakouluopiskelijoiden maahanmuuttoasenteet jakautuvat kahtia. Uutinen Siirtolaisinstituutin tutkimuksesta. Saatavilla: <http://samok.fi/2013/09/11/korkeakouluopiskelijoiden-maahanmuuttoasenteet-jakautuvat-kahtia> (viitattu 19.8.2015).
- Stigbrand, Karin & Nygren, Gunnar (2013) *Professional identity in changing media landscapes. Journalism education in Sweden, Russia, Poland, Estonia and Finland*. Journalism studies 6. Södertörn University.
- Suomen virallinen tilasto (SVT): Yksityisen sektorin kuukausipalkat (verkkojulkaisu). ISSN=1798-3894. Helsinki: Tilastokeskus. Saatavilla: www.stat.fi/til/yskp/index.html (viitattu: 29.6.2015).
- Ukkola, Sanna (2014) Pyhä, pyhempi lähdesuoja. *Yle uutiset*, blogikirjoitus 18.11.2014. Saatavilla: http://yle.fi/uutiset/sanna_ukkola_pyha_pyhempi_-_lahdesuoja/7633687 (viitattu 30.6.2015).
- Wernick, Andrew (1991) *Promotional culture. Advertising, ideology and symbolic expression*. London: Sage.

Liitteet

Liite 1. Journalism Students Across the Globe -surveyn kysymykset opiskelijoille

1. Jos voisit valita, millä alalla haluaisit työskennellä valmistumisesi jälkeen? (Valitse vain yksi vaihtoehto)

Journalismi	1
Tiedottaminen ja yritysviestintä	2
Mainonta ja markkinointi	3
Opetus ja tutkimus	4
Muu (mikä?)	5

2. Millä seuraavista alueista haluaisit erityisesti työskennellä? (Valitse vain yksi vaihtoehto)

Uutistoimisto	1
Sanomalehti	2
Aikakauslehti	3
Televisio	4
Verkkouutiset	5
Verkkoaikakauslehti	6
Radio	7
Elokuva	8
Mainostoimisto	9
Viestintätoimisto	10
Julkishallinnon tiedotus ja viestintä	11
Yliopisto	12
Freelancer	13
Muu (Mikä?)	14

3. Vastaa tähän kysymykseen vain, jos haluat työskennellä journalismin parissa, miten kiinnostunut olet erikoistumaan seuraaville journalismin osa-alueille?

- 1 *En ollenkaan kiinnostunut*
2 *Vähän kiinnostunut*
3 *Jonkin verran kiinnostunut*
4 *Hyvin kiinnostunut*
5 *Erittäin paljon kiinnostunut*

Politiikka	1	2	3	4	5
Talous ja liiketoiminta	1	2	3	4	5
Ulkomaan uutiset	1	2	3	4	5
Urheilu	1	2	3	4	5
Rikokset ja laki	1	2	3	4	5
Tiede	1	2	3	4	5
Ympäristöasiat	1	2	3	4	5
Kehitystyö	1	2	3	4	5
Elämäntyyli	1	2	3	4	5
Viihde	1	2	3	4	5
Kulttuuri	1	2	3	4	5
Matkailu	1	2	3	4	5

4. Onko sinulla alan työkokemusta tai oletko ollut työharjoittelussa journalistisella alalla? (Ruksaa kaikki sopivat vaihtoehdot)

- Kyllä, oppilaitokseni lehdessä
- Kyllä, palkattomana harjoittelijana (muualla kuin oppilaitoksessani)
- Kyllä, palkallisena harjoittelijana
- Kyllä, osa-aikaisena tai tarvittaessa töihin tulevana työntekijänä
- Kyllä, palkallisena ja täysiaikaisena työntekijänä
- En, > **siirry kysymykseen 6**

5. Ole hyvä ja vastaa tähän kysymykseen vain, jos sinulla on alan työkokemusta tai olet ollut alalla työharjoittelussa. Tarkalleen ottaen millaisessa organisaatiossa olet työskennellyt? (Ruksaa kaikki sopivat vaihtoehdot)

- Uutistoimisto
 - Sanomalehti
 - Aikakauslehti
 - Televisio
 - Verkkouutiset
 - Radio
 - Mainonta ja markkinointi
 - Tiedottaminen ja yritysviestintä
 - Julkishallinto
 - Muu, mikä?
-

6. Arvioi seuraavat väittämät sen mukaan, kuinka paljon ne motivoivat sinua opiskelemaan alalle?

- 1 *Ei ollenkaan tärkeä*
- 2 *Vain vähän tärkeä*
- 3 *Jonkin verran tärkeä*
- 4 *Hyvin tärkeä*
- 5 *Erittäin tärkeä*

Mahdollisuus matkustaa	1	2	3	4	5
Mahdollisuus olla kuuluisa	1	2	3	4	5
Kansallisen identiteetin rakentaminen	1	2	3	4	5
Vaihteleva ja sosiaalinen työ	1	2	3	4	5
Mahdollisuus vaikuttaa julkisiin asioihin	1	2	3	4	5
Työ vapauden ja demokratian puolesta	1	2	3	4	5
Kirjoittamisesta nauttiminen	1	2	3	4	5
Mahdollisuus auttaa ihmisiä heidän arkielämässään	1	2	3	4	5
Työstä maksettava palkka	1	2	3	4	5
Mahdollisuus saattaa vallanpitäjät vastuuseen	1	2	3	4	5
Saada turvattu työpaikka	1	2	3	4	5
Työn mahdollistama itsenäisyys	1	2	3	4	5
Taistella epäoikeudenmukaisuutta vastaan	1	2	3	4	5

Oma journalistinen lahjakkuuteni	1	2	3	4	5
Mahdollisuus työskennellä luovasti	1	2	3	4	5
Journalistin ammattia kohtaan koettu arvostus	1	2	3	4	5
Mahdollisuus tavata erilaisia ihmisiä	1	2	3	4	5
Liikkuva elämäntapa	1	2	3	4	5
Auttaa hallitusta saavuttamaan yhteiskunnan kehitystavoitteensa	1	2	3	4	5

7. Ole hyvä ja vastaa tähän vain, jos haluat työskennellä toimittajana. Listassa on esitetty tehtäviä, joita medialla voi olla yhteiskunnassa. Arvioi, kuinka tärkeitä seuraavat asiat olisivat sinulle tulevaisuuden journalistisessa työssäsi?

- 1 Ei ollenkaan tärkeä
- 2 Vain vähän tärkeä
- 3 Jonkin verran tärkeä
- 4 Hyvin tärkeä
- 5 Erittäin tärkeä
- 9 En tiedä

Olla riippumaton tarkkailija	1	2	3	4	5	9
Tarjota ihmisille tietoa poliittisen päätöksenteon tueksi	1	2	3	4	5	9
Välittää positiivista kuvaa poliittisista päättäjistä	1	2	3	4	5	9
Tarjota viihdettä ja rentoutusta	1	2	3	4	5	9
Edistää yhteiskunnallista muutosta	1	2	3	4	5	9
Tarjota analysoitua tietoa ajankohtaisista asioista	1	2	3	4	5	9
Tukea hallituksen politiikkaa	1	2	3	4	5	9
Pitää yllä isänmaallisuutta	1	2	3	4	5	9
Valvoa ja tarkkailla liike-elämää	1	2	3	4	5	9
Tarjota neuvoja ja opastusta arkielämään	1	2	3	4	5	9
Valvoa ja tarkkailla poliittisia päätöksentekijöitä	1	2	3	4	5	9
Kertoa tarinoita maailmasta	1	2	3	4	5	9
Motivoida ihmisiä osallistumaan politiikkaan	1	2	3	4	5	9
Valistaa yleisöä	1	2	3	4	5	9
Valvoa ja tarkkailla kansalaisyhteiskuntaa kuten kirkkoa ja järjestöjä	1	2	3	4	5	9
Raportoida asioista niin kuin ne ovat	1	2	3	4	5	9
Määrittää poliittista agendaa	1	2	3	4	5	9
Vaikuttaa yleiseen mielipiteeseen	1	2	3	4	5	9
Toimia hallituksen vastavoimana	1	2	3	4	5	9
Tukea Suomen kehitystä	1	2	3	4	5	9

Tehdä uutisia, jotka kiinnostavat mahdollisimman suurta yleisöä	1	2	3	4	5	9
Antaa ihmisten ilmaista mielipiteitään	1	2	3	4	5	9
Edistää suvaitsevaisuutta ja kulttuurista monimuotoisuutta	1	2	3	4	5	9

8. Miten arvioisit seuraavien medioiden tasoa Suomessa?

- 1 Erittäin huono
- 2 Huono
- 3 Keskinkertainen
- 4 Hyvä
- 5 Erittäin hyvä

Televisiouutiset	1	2	3	4	5
Radiouutiset	1	2	3	4	5
Verkkouutiset	1	2	3	4	5
Sanomalehtiutiset	1	2	3	4	5
Uutismediat kaiken kaikkiaan	1	2	3	4	5

9. Mitkä ovat mielestäsi suurimmat laatujournalismin ongelmat Suomessa? Arvioi, kuinka suuren uhkan seuraavat väittämät mielestäsi aiheuttavat.

- 1 Ei uhkaa
- 2 Pieni uhka
- 3 Kohtalainen uhka
- 4 Suuri uhka
- 5 Erittäin suuri uhka

Valtion sekaantuminen median toimintaan	1	2	3	4	5
Omistuksen keskittyminen	1	2	3	4	5
Oikeudellinen sääntely	1	2	3	4	5
Lisääntyvä turvautuminen freelance-toimittajiin	1	2	3	4	5
Sijoittajien voitontavoittelu	1	2	3	4	5
Toimittajien tiedon saanti	1	2	3	4	5
Kiihtynyt työtahti	1	2	3	4	5
Median ulkomainen omistus	1	2	3	4	5
Journalisteihin kohdistuvat fyysiset uhkatekijät	1	2	3	4	5
Riittämättömät taloudelliset resurssit	1	2	3	4	5
Journalismin markkinasuuntautuneisuus	1	2	3	4	5
Sensuuri	1	2	3	4	5
Markkinointiviestintä ja lobbaajat	1	2	3	4	5
Puutteellinen ammatillinen koulutus	1	2	3	4	5
Verkkoympäristön aiheuttama kilpailu esim. kansalaisjournalismi	1	2	3	4	5

Mainostajien vaikutus journalistisiin sisältöihin	1	2	3	4	5
Median ja poliitikkojen välinen salainen yhteistyö	1	2	3	4	5
Itsesensuuri	1	2	3	4	5
Journalistikoulutuksen laatu	1	2	3	4	5
Journalismin puolueellisuus	1	2	3	4	5
Heikko ammatillinen etiikka	1	2	3	4	5

10. Ajattele uutisjuttua, jonka sinä tai joku toinen toimittaja voisi/t tehdä. Mitkä seuraavista väittämistä olisivat mielestäsi hyväksyttäviä ja mitä et hyväksyisi missään olosuhteissa?

- 1 Aina hyväksyttävää
- 2 Toisinaan hyväksyttävää
- 3 Ei koskaan hyväksyttävää

Luottamuksellisesta tiedosta maksaminen	1	2	3
Luottamuksellisten valtionhallinnon dokumenttien käyttö ilman lupaa	1	2	3
Toiseksi henkilöksi tekeytyminen	1	2	3
Lähdesuojan rikkominen	1	2	3
Vastentahtoisten haastateltavien painostaminen jutun saamiseksi	1	2	3
Henkilökohtaisten dokumenttien kuten kirjeiden ja valokuvien käyttö ilman lupaa	1	2	3
Piilotettujen mikrofoni- tai kameroiden käyttö	1	2	3
Pestautuminen yrityksen tai organisaation työntekijäksi sisäpiiritiedon saamiseksi	1	2	3
Uutistilanteiden dramatisoiminen tai rekonstruointi näyttelijöiden avulla	1	2	3
Jutun julkaiseminen ilman, että kaikkia tietoja on varmistettu	1	2	3
Rahan vastaanottaminen lähteiltä	1	2	3

11. Kuinka optimistinen tai pessimistinen olet suomalaisen laatujournalismin tulevaisuuden suhteen?

Erittäin optimistinen	1
Optimistinen	2
En optimistinen enkä pessimistinen	3
Pessimistinen	4
Erittäin pessimistinen	5

12. Näkemyksesi journalismin ja viestinnän alan koulutuksen tasosta Suomessa? Arvioi, millaista suomalaisten tulevaisuuden journalistien saama korkeakoulutus on.

Hyvin heikkoa	1
Heikkoa	2
Tyydyttävää	3
Hyvää	4
Erittäin hyvää	5

13. Onko journalismin opiskelu korkeakouluasteella mielestäsi edellytys sille, että tulee hyväksi toimittajaksi?

Täysin samaa mieltä	1
Jonkin verran samaa mieltä	2
Jonkin verran eri mieltä	3
Täysin eri mieltä	4

14. Jos vastasit edelliseen olevasi jonkin verran tai täysin eri mieltä, kerro miksi et pidä alan korkeakouluopintoja edellytyksenä sille, että voisi työskennellä toimittajana hyvin.

15. Kuinka usein luet, katselet tai kuuntelet uutisia seuraavien mediavälineiden kautta?

- 1 En koskaan
- 2 1–2 päivänä viikossa
- 3 3–4 päivänä viikossa
- 4 5–6 päivänä viikossa
- 5 Joka päivä
- 6 Useita kertoja päivässä

Sanomalehdet (printti)	1	2	3	4	5	6
Verkkouutissivustot	1	2	3	4	5	6
Radiouutiset	1	2	3	4	5	6
Aikakauslehdet	1	2	3	4	5	6
Televisioutiset	1	2	3	4	5	6
Twitter	1	2	3	4	5	6
Facebook	1	2	3	4	5	6

Taustatiedot

16. Sukupuolesi?

- Mies 1
- Nainen 2

17. Minkä ikäinen olet?

18. Oletko suomalainen vai kansainvälinen opiskelija?

- Suomalainen 1
- Kansainvälinen 2

19. Missä korkeakoulussa tai yliopistossa opiskelet parhaillaan?

- Tampereen yliopisto
- Jyväskylän yliopisto
- Social- och kommunalhögskolan / Helsingin yo
- Haaga-Helia AMK
- Turun AMK
- Oulun seudun AMK

20. Missä vaiheessa olet opintojasi? Kandivaiheessa (tai AMK:ssa 1.–2. vuosikurssin opiskelija) vai maisteriopintovaiheessa (tai AMK:ssa 3.-4. vuosikurssin opiskelija)?

Kandivaiheessa	1
Maisterivaiheessa	2

21. Millä vuosikurssilla opiskelet parhaillaan?

1. vuosikurssi	1
2. vuosikurssi	2
3. vuosikurssi	3
4. vuosikurssi	4
5. vuosikurssi tai yli	5

22. Oletko suorittanut muita ammatillisia tutkintoja ennen journalismiopintojasi?

Kyllä	1
En	2

Jos vastasit kyllä, kirjoita kenttään tutkinnon nimi ja oppilaitos, jossa opiskelit.

23. Millainen oli lapsuuden perheesi taloudellinen tilanne? Suhteuta vastauksesi keskiarvoisiin suomalaisiin talouksiin.

Reilusti keskitason alapuolella	1
Keskitason alapuolella	2
Keskitasoa	3
Keskitason yläpuolella	4
Reilusti keskitason yläpuolella	5

24. Miten kiinnostunut olet politiikasta?

En lankaan kiinnostunut	1
Vähän kiinnostunut	2
Jonkin verran kiinnostunut	3
Hyvin kiinnostunut	4
Erittäin kiinnostunut	5

25. Haluatko tulevaisuudessa tehdä uran toimittajana?

Ehdottomasti	1
Todennäköisesti	2
En ole varma	3
Se on epätodennäköistä	4
En varmasti	5

26. Uskotko työllistyväsi toimittajaksi sitten, kun valmistut opinnoistasi?

Ehdottomasti	1
Todennäköisesti	2
En ole varma	3
Se on epätodennäköistä	4
En varmasti	5
En halua työskennellä toimittajana	9

27. Uskotko pystyväsi elättämään itsesi pelkästään toimittajan ammatilla?

Ehdottomasti	1
Todennäköisesti	2
En ole varma	3
Se on epätodennäköistä	4
En varmasti	5
En halua työskennellä toimittajana	9

28. Sana on vapaa. Voit halutessasi kirjoittaa tähän esimerkiksi mielipiteesi journalismin tulevaisuudesta tai jostain muusta tutkimuksen herättämästä ajatuksesta tai kertoa terveisesi tutkimuksen tekijöille.

